

Jan Januszowski
Nowy charakter polski

Biblioteka źródeł *Słownika polszczyzny XVI wieku*

Repozytorium cyfrowe tekstów szesnastowiecznych (w jednolitej transliteracji zgodnej z *Zasadami wydawania tekstów staropolskich (projekt)*, Wrocław 1955) – red. P. Potoniec, K. Opaliński

Słowniki i gramatyki

oprac. Anna Nath-Dokurno, Patrycja Potoniec, Piotr Małek

ISBN 978-83-65832-90-0 (całość)

ISBN 978-83-65832-09-2

strona: kt (A)

- 1: NOWY
- 2: KARAKTER
- 3: POLSKI
- 4: Z Drukárnie Lázárowéy:
- 5: Y ORTHOGRAPHIA
- 6: POLSKA:
- 7: IANA KOCHANOWSKIEGO.
- 8: IE^g M P. ŁVKASZA GORNICKIE^g, &c. &c.
- 9: IANA IANVSZOWSKIEGO.
- 10: grafika
- 11: Roku Pánfkiego/
- 12: 1594.

strona: ktv

- 1: grafika

2: Do łáfkáwégo Czytelniká I. I.

- 3: Odobnoć fyę godźiło każdą Ortogrąphią wy-
- 4: dáć olfobno: ále iż iedná máteria, y iednéy-
- 5: że rzeczy służy, choć różnych olfób, zdało mi
- 6: fyę dróżniéy nowym pímmem włzytko wespół
- 7: wydác. Nic iednák tym żadnému nieuy-
- 8: muię: owłzem co czyiégo ielt, cále zoftáwuię.
- 9: Rozłádkóm tylko ludzkim, áby tym prędzék
- 10: włzytko ná oko baczyć mogli, y kárákerowi
- 11: nowému folguię. Czytelnik łáfkáwy, tym
- 12: fyę nieobrázáiác, z łáfką przyymie. y łáfkaw
- 13: będzie, Profłzę.

- 14: grafika

strona: A2

1: Wielmożnym fwym M. Pánom,

2: IE^{g0} M. PANV HYACINTOWI

3: MŁODZIEIOWSKIE^{mv} Z MŁODZIEIOWIC,

4: Podskárbiemu Nadwornému Koronnému,

5: Piafeckiému, Krzefzowskié^{mv} &c. Stáročcie:

6: Y IE^{g0} M. Pánu Mikoláiwowi Koricinskiému:

7: Zupnikom Krákowskim, &c#.

8: Ian Iánufzowfki, służby fwę powolnè w

9: Miłościwą łáfkę pilnie záléca.

10: **I** Vż temu lat siedmnaście/

11: moi wielce Miłosciwi Pánowie/

12: iáko puściwłzy fie Dworu/ v które=

13: gom látá przełzłé fwoie trawł: pu=

14: ściwłzy inłzé genera vitę dołyc za=

15: cné/ vsiadłem ná oyczyłtény roli/ nie

16: ábym próznował/ co dobrému nieprzyłtoi: nie á=

17: bym inter caulas & haras łobie gwóli tylko miełzkác

18: miał / co było podobno lepiéy: nie ábym téz fkrzy=

19: nie želálné wiátrem nábiiać miał/ włáfné łumnie=

20: nie świádkiem: y krótko mówiác/ nie dla priwa=

21: ty fwoiéy. Ale łbym żywot łkromny wiodác/ y ná

strona: A2v

1: mále przełtáiac: naprzód załługi załługámi pod=

2: piérác: potym penfum fwoié/ iefliżeby co tákiégo

3: było/ Pánu Bogu naprzód y kościołowi iego/ oy=

4: czyznie potym/ którey włzyfcy wielełmy powinni/

5: tym łpokoyniéy oddác mógl. Gdzież bowiém le=

6: piéy? Z czym iákom fie przed onym wieczniéy

7: pámiéci y niełmiertelnéy łławy Królem Wielkim
<http://rcin.org.pl>

- 8: Stephanem/ y przed inŝezimi częŝto á geŝto wŝtnie
9: y liŝtownie opowiadał: wiele tákich co o tym wie=
10: dżą: W. M. téż mym M. Pánom ták rozumiem
11: nie táyno. Dotąd co ŝie czyniło/ ácz niewiele/ tyle
12: przedŝię/ ile látá/ ŝiła/ y ŝczupłość dopuŝczały/ y cze=
13: go ŝię z náŝzych/ ŝkromnie mówiąc/ [quotufquifque](#)
14: iáko Koroná/ nieważył. Rzeczy łámé ŝwiádczą.
15: Był ánimuŝ do wietŝzych/ bydźby mógl y iecze:
16: Ale ná morze kto bez remów: Pokázowałem/ że [pri-](#)
17: [uate facultates](#) nie wyŝtarczą: zbierałem [numina](#)
18: wŝyŝtkié: ŝzukałem y wżywałem dróg rozmaítých
19: do popárčia rzeczu/ áż y do obrázy. Y mamli pra=
20: wdę zeznáć/ były z obu ŝtron wielkié pobudki: Ie=
21: dno cóż potym/ róźné łobie bárzo. Ia bowiém
22: w nádzieię otuchy w rzeczách poŝtępując/ [numina](#)
23: záŝię/ co było z moią ŝzkodą/ wiele portenduiąc.
24: Czas potym iáko ŝnieg táie: ánimuŝe téż ludzkié

strona: A3

- 1: do godziny nie trwáć: á gdzie iecze wiátry ŝpor=
2: né wioną/ człowiek zawifny przyŝtąpi: Co tám
3: bywa? Tu iáko w inŝzych rzeczách/ ták y w tym
4: ŝkromny będę. [Commune](#) to bowiém [malum](#)
5: wŝyŝtkich/ co oyczyźnie wiernie ŝłużą. To iedno
6: rzekę/ krzywdá á krzywdá znáczna bárzo boli/ y
7: boleć póki człowiek żyw muŝi: boli opáczné niź
8: ieŝt rozumienié y wdawánié: bolą ludzie dobrégo
9: ŝwému zawifni: bolą náwet ŝercá máiętności cu=
10: dzéy chćiwé. Przychodziło bowiém pokilká kroć
11: iuź iuź do odmiány/ á do odmiány znácznéy: y
12: máła niedoŝtawáło mówić z Belizáriuŝem/ [Da o-](#)

- 13: [bolum viator Ianulfouio, quem iuuidia multauit nō](#)
- 14: [culpa](#). Lálfka Páńfka iednák/ która niewinné zá=
- 15: wíże dźwiga: Lálfká Iáfnie Oświéconégo Książ=
- 16: żęćią/ [Ie^{go}](#) M. X. Kárdinałá Rádziwiłá/ Bifku=
- 17: pá [Krako^{wskiego}](#) zć. łálfká mówię mimo wízyftkié załtu=
- 18: gi znáczna: Lálfká potym Iáfnie Wielmożné=
- 19: go Grábie Iego M. X. Hieronymá z Rozdraże=
- 20: wá/ Bifkupá Kuiáwłkiégo/ zć. potężnych y czny=
- 21: nych pártérzów kościołá bożégo/ á miłofników
- 22: wielkich oyczyzny fwoiéy/ iákokolwiek zátrzy=
- 23: máły: zátrzymáłá miłóść ku oyczyźnie y ku kościo=
- 24: łowi bożemu: zátrzymáły náwet záczté [ftudia](#) y

strona: A3v

- 1: [conatus](#) wielkié kościołowi Bożému y oyczyźnie
- 2: potrzebne/ które/ [proh dolor](#), w kąćie odłogiem
- 3: leżą. Tákci ieft/ rolą domową káždy orze/ y ży=
- 4: wność/ choc nie bogátą/ vcziwą przedsię z niéy
- 5: mieć może. Ale gdzie częłté grady przechodzą/ rdza
- 6: gęłta pádnie/ zwłáfczá ná nowinie/ kto tám nie
- 7: łzwánkuie Teraz moi wielce M. Pánowie/
- 8: widząc że czás bieży/ odmiany téż ná świećie fkoré
- 9: y gwałtowné/ á co więłtza/ łzkodliwé/ by łnadź
- 10: nie powłtáłá burza iáka/ á z polá wízyftkiégo nie
- 11: porwáłá/ zwłáfczá gdyż iuż [Dominus pofuit cu-](#)
- 12: [ftodiam ori meo, & direxit pedes meos in viam pa-](#)
- 13: [cis](#), to com od kilku lat y dáléy myślił/ y przecom
- 14: wiele puścił mimo fię: zdáło mi fié iuż dáléy nie od=
- 15: kładáiąc/ między inłzými rzeczámí/ máiąc iefcze po=
- 16: temu rzemiełniki/ wydác przynamniéy tę Polfczy=
- 17: znę nową/ Káráker dwóy Polłki/ ykośny y pro=

- 18: łty: á przy nim y Orthogrąphią Polłką. Kára=
19: kter mówię Polłki włafny nie Niemiecki. Bo ie=
20: fliż ięzyki/ Zydowski/ Grécki/ Lácínłki/ Włofki/
21: Fráncufłki/ Niemiecki/ zć. máią w łwym pífániu
22: káráktery łwé włafné rózné od drugich: Polłki cze=
23: muby mieć niemiał? Rzeczyć wprawdźie trochę
24: nowe y niezwyčajné/ potrzebné przedsię/ y tákie

strona: A4

- 1: których ták rozumiem y W. M. moi M. Páno=
2: wie łami/ y inłzych bárzo wiele w Koronie Pol=
3: łkéy dawno mieć prágnęli. To naywiętfza/ nie=
4: wiem iáko wyda. Wydáwác bowiém rzeczy nowe
5: y niezwyčajné/ niebefpieczno: włtępowác téz ie=
6: dnému z wielą ich w fzránki/ co y lepfzé broni y wię=
7: tłzé śły máią/ y lepfzé niż ia rozumieią/ nie grzeczy:
8: zwłáfczá/ że v nas w Polłcze iuż ták **proclama-**
9: **tum**, że iefliż nie obcy/ łwóy nic nieuczyni/ chocia=
10: łmy łie y łami nie w Paryżu/ ále w Polłcze rodźili.
11: Iedno że zász nieprzyłtoi domá zálégác polá/ łczę=
12: ścia też łkuścić niewádzi: Bóg bowiém á náturá/
13: iáko Philozophowie mówią/ á do tych experien=
14: tią przyłóżyć może/ wiele mogą/ zwłáfczá/ że przed
15: láty w Káncelláriiéy naprzód/ potym w Komorze
16: Królá śwítěy pámięci Zygmuntá Augułtá łifty
17: pokoiowé odpráwuiąc/ był to poniekad łpofób pi=
18: łánia mégo. A téz kárákteru inłzého do rzeczy nie
19: vpátruie. Otóz cokolwiek iefł/ bądź pochwały/
20: bądź gánby godné/ bez okrzyku przedsię/ pod I=
21: mięniem W. M. mych M. Pánów/ Oyczyznie
22: łwéy dáruię: Iefliże godné dárú/ zá dar od niéy

23: wzięty. Wiem że nie zrówna/ á mniéy ielcze prze=

24: równa: wieczné przedsię zá wieczné/ máło téż za

strona: A4v

1: wiele y łam pan Bóg przimuie: zá czáfem/ á kto

2: wie/ może podobno bydź co więcéy: iefliż zawifné

3: fata nie zayźrzą. Iákóž prawdę mówiąc/ nie ná

4: tym ftanáć miáło. Trzebá było ielcze łześcorgá

5: piłm drugich (infzych nie wfpomináiąc) wiefłzych

6: śrzednich/ mniiefłzych: náwet y té łámé nie łą ie=

7: łcze iako bydź miály ták wypráwné. Ale iáko łie rze

8: kło/ trudno ná morze bez wiołłá: á téż ná łwiećie

9: rzeczy nie zrázu zwykły do łwéy przychodźić perfe=

10: ctiiéy. Ci co oyczyznę więcéy niż priwatę miłuią á

11: mogą/ niech dáléy poftąpią/ zdali łie wedle wzo=

12: ru tego/ álbo niech vczynią co podobnégo temu.

13: Iam czynił com mógl: dáléy poftąpić niedopułczą

14: śiły. Oyczyzny prołzę/ by to z łákką przyiąć raczy=

15: łá/ y wdzięczną tego byłá. Prołzę y W. M. Pá=

16: nów łwych M. áby łie W. M. tym bełpieczeń=

17: łtwem moim obráżać nie raczyli/ że to pod imię=

18: niem W. M. Oyczyźnie podáię. Bo pod czyimże=

19: by infzym? W. M. iednégo łercá iednéy woléy z=

20: łobą będac/ á wiedzác intentią moię/ bydź rzecz

21: oyczyźnie potrzebnią y ozdobnią/ gdyby łie przyna=

22: mniéy té dwa káraktery wydály: łzkodną záś gdy=

23: by łie zániechály: nietylkoście mię W. M. perłwá

24: ziámi łwémi/ ále y rzeczą łámą podeprzec raczyli/

strona: B

1: ábym to tym přędzéy wydał: miłuiąc bowiém

2: W. M. oyczyznę łwoię/ y dla niéy prac ładnych/

3: trudów/ nakładów/ vtrat nieżądliuąc/ prze co téz
4: nie pozlednie mieycá w oyczyźnie W. M. záftę=
5: powác raczą/ y zá czáfem da Pan Bóg wysłzych
6: dóyda/ miluiecie téz W. M. ozdobe y dobro iéy/ y
7: drugié W. M. do tego pobudzác raczycie. A po=
8: łpolicie ták á nieináczy w infzych króleftwách rze=
9: czy (tákowé mówię/ które co ofobnégo w łobie má
10: ią) nie lámé przez się/ ále záwłze zá podpowrą y łczo=
11: drobliwością Królów y Książąt do perfectiiéy łwey
12: przychodźily/ y przychodzą. Ták o onych Ro=
13: bertách/ y Henrykách Stephanách w Paryżu/ łły=
14: chamy/ że ie Król Fráncufki Henryk/ iefli łie nie
15: myłę Wtóry/ do wydánia káraków Gréckich z
16: łkárbu łwego znácznie rátował. Ták y o onym w
17: godność y w zacność záwołánym Mánuciułzu
18: w Weneciiéy/ że [Pij V. Pontificis Max. liberalitate](#)
19: takim człowiekiem w téy profefsiiéy wrólł/ że y v
20: potomłtwá iego/ téz niemniéy godnégo/ téy łáfki
21: y łczodroblivosti/ znáki wielkie dotąd łie okázuią.
22: Ták y on zá náłzéy pámiéci Plántyn/ któremu ró=
23: wnia dotąd iefcze niewidzę/ y podobno ták łácno
24: wieki nie vyźrzą/ miał podpore od Królá Philip=

B

strona: Bv

1: pá Hifzpañłkiégo/ dwádźieściá y cztérzy **tyśiące [!]** ro= [!]
2: ron. Infzych niewłpominam. Do tych przecię przy
3: łozyc mogę/ onégo pámiéci nieśmiertelnéy Królá
4: **nalze^{go}** Stephaná/ o którégo łáfce y intentiiéy mié=
5: dzy infzemi y W. M. móy M. Pánie Podłkárbi
6: wiedziałes dobrze W. M. iáko była do porátowá

7: nia rzeczy takich przykładem inższych pochopna: by
8: była śmierć nieopowiedna ([heu fatum Ianuffouij](#))
9: tak prędko niezápádlá: czego iáfný árgument był/
10: oné miłościwé y łáfkáwé przez lifty wkázywánia
11: do mnie/ oné obti# / które podawác łamże raczył:
12: á ofobliwie ono podárze máluczkié/ o którym wie=
13: le ich wiedzą/ które mi potym zá zefzciem iego/ nie
14: bez żalu mégo z gárści iáko fpokoynému wyięto.
15: Z tych tedy miar/ żeście W. M. moi M. Páno=
16: wie mimo inżé wżyftki/ v którychem fie z tym kie=
17: dy opowiadał/ mnie do wydánia tych dwoygá
18: nowych káraków Polfkich Oyczyźnie potrze=
19: bnych/ y od wiela ich czekáných/ powodem y pod=
20: porá byli: słufnie y przyftoynie téz przez ręce W.
21: M. y pod imięniem W. M. oyczyźnie téyże podá=
22: né bydź máią. Słufnie y przyftoynie ofoby W.
23: M. zá to odemnie máią bydź vważoné/ á nie ie=
24: dno odemnie/ ále y od wżyftkich tych/ którzy tego

strona: B2

1: dawno mieć prágnęli: náwet od wżyftkiéy oyczy=
2: zny y potomnych. Komuż bowiém inżému iedno
3: oyczyźnie y potomnym to po nas zoftánie? Godźi
4: fie káždému dobrému ná wzięté łáfkí y dobrodźiey=
5: ftwá pámiętác/ choć podczas [liuoris labra, flabra](#)
6: dziwné wieią: godźi fie áby fie tąż miárką odmie=
7: rzyło iáką fie co bráło. Vfám łáfkám/ które na=
8: mnieyfzy y nawiętfzy znácznie doznawa: vfám bá=
9: cznym w rzeczách publicznych y priwatnych roz=
10: łádkom/ którym wżyftcy wiela powiérzáią. Vfám
11: náwet miłościwéy obietnicy W. M. żeście W. M.

- 12: mieli bydź ząwŹze moimi M/ Pány. W nádźieię
13: czego y to co iuż gotowégo/ y coby ielcze zá czáfem
14: bydź mogło: á przytym y fam Źiebie/ y Źluzby po=
15: wolné fwoié iako naypilniéy mogę łąfce W. M.
16: mym M. Pánom oddáię y zálécam. Dat. w
17: Krákowie 24. Maij. 1594.

strona: B2v

- 1: HORATIVS.
2: Virtus recludens immeritis mori
3: Cælum, negata tenat iter via:
4: Cœtusque vulgareis, & vdam
5: Spernit humum fugiente penna.

strona: B3

- 1: I. IANVSZOWSKIEGO,
2: WSTĘPEK DO ORTHO-
3: gráphiiey PolŹkiéy, nowym ká-
4: rákterem PolŹkim vkośnym.

- 5: **L**ITER LACINSKICH CO
6: głąwnieyŹzych, których poŹpolicie v-
7: żywamy, y ná których wŹyŹtkié náu-
8: ki wyzwolonè, w ŹyŹtkié mowy ięzy-
9: ków wŹyŹtkich, y práwie wŹyŹtká go-
10: dność, y rozumy ludzkiè, ile fie Krze-
11: ŹciánŹtwá tycze, náwet wŹyŹtkié táiemnice głąbŹzè
12: pífmá S. záfádzonè łą, niémáŹ więcýy iedno dwádźie-
13: Źciá y trzy: które tym po rządkiem idą. **a b c d e f g**
14: **h i k l m n o p q r Ź t u x y z**. A tè napiérwéy od Grè-
15: ków do Lácińników [!] záfŹły: á do Gréków przenióŹł
16: był z Phęniciey Kádmus, Agenorá Króla Phęnic-

- 17: kięgo syn. Ták iednák, że i **ch** ná on **czás** nie było
18: więcéy, iedno **l**zefnaście $\alpha \beta \gamma \delta \epsilon \iota \kappa \lambda \mu \nu \omicron \varrho \sigma \tau \upsilon$. Aż
19: Pálamedes nieiáki Gręczyn, widząc że do włafnéy
20: ięzyká przyrodzonègo wymowy, **trzebá** było liter wię-
21: cey, wynálazł **czáfu** Troiánkiéy woyny liter **cztérzy**

strona: B3v

- 1: nowych $\theta \xi \chi \varphi$. Iełliż wzięł od Troiánów, iełliż téż ná
2: on **czás** potrzebá vkázowálá, káraków vzywác tá-
3: iemnych (co więc pod takim **czáfem** bywa) niewiém.
4: Po nim Symonides Lyricus, widząc że iefcze niedo-
5: ftawáło **czegós**, wynálazł zás drugiè **cztèrzy** $\zeta \kappa \psi \omega$. iá-
6: ko téż był przydał y ófmą ftoneę do lutnie. y ták ze
7: dwudziestu **cztèrzech** liter ftánęło obiecádło Gręckié,
8: á potym wedle niego y Lácińkiè, **choć** iedną literą
9: mniéy. A nie iedno tè litery lámè, ále y náuki wy-
10: zwolonè włyfłkié tám początek miály: tám były
11: **l**zkoły, tám Akádemię, tám ludźie wiedzzy y vczeni, y
12: tám á nie indziéy z kráiów Włofkich, y od Láciinni-
13: ków lámych, które ná on **czás** **Latinos** zwano, **dziat-**
14: **ki** ná náukę posyłano, iáko teraz od nas do Włóch:
15: y ták w zwyczaj y Lácińników welfzło, że włyfłkié
16: náuki wyzwolonè imięniem Gręckim przezywano, y
17: dotąd przezywáią, iáko o tym świadczy **Cicero 3. de**
18: **Finib.** tëmi słowy: **Quanquam ea verba, quibus ex**
19: **instituto veterum vtimur pro Latinis, vt ipfa Philo-**
20: **sophia, vt Rethoriza, Dialectica, Grammatica, Mu-**
21: **lica: quanquam latinè ea dicti poterant; tamen, quo-**
22: **niam vsu recepta sunt, nostra ducamus, &c.** Ty **ch**
23: náuk mieyfce co przednieyfzè było w Athenách, o któ-
24: rych **Horatius 2. Epift.** ták piŕze: **Adiecere bonę pau-**

strona: B4

1: lo plus artis Athenę. Cicero także 1. de Oratore
2: tak kładzie: Vt omittam Græciam, quę femper elo-
3: quentię princeps esse voluit, atq; ilas omnium do-
4: ctrinarum inuentrices Athenas, in quibus summa
5: dicendi vis & inuenta est & perfecta. A ná dru-
6: gim mieyfcu: Athenę parentes artium, & totius hu-
7: manitatis, &c. Było téz y drugie miásto temuż po-
8: dobne, ále iuz ná gránicach Włofkich y Fráncufkich,
9: ktore y podziś ielcze iest, miásto stározytnè y zacnè,
10: ná imię Málsilia, álbo Márfilia, które byli naprzód
11: Mędowie zbudowali: ále iż potym było zbu rzonè,
12: tedy ie zaś Phocenles co pod Atheńczykami byli, v-
13: chodząc przed Cyrušem, znowu wystawili, y Grèckich
14: liter y náuk lzkoly pobudowali: które potym tak sly-
15: nęły, że y łami Rzymiáne, poniechawly Athen, do
16: téy Márfiliiéy dżiatki posyłali swoie. Nawet Frán
17: cuzowie tak sie ztąd ná on czás ięzyká Grèckiego ię-
18: li, że téz y lity, y práwá wlyfkié ięzykiem Grèckim
19: pisywali y odprawowali. O téy Márfiliiéy, iáko
20: wlpomina ludzi wiele godnych, Plautus in Cafin, Stra
21: bo lib. 4. Valerius lib. 2. Martialis lib. 13. y infzy:
22: Tak y Cicero in oratione pro L. Flacco temi słowy:
23: Neque verò te Malsilia pretereo, quę L. Flaccum
24: militem, Quæstorem cognouisti, cuius ego ciuita-

strona: B4v

1: tis disciplinam, atque grauitatem non solum Græ-
2: cię, sed haud scio an cunctis gentibus anteponen-
3: dam iurè dicam.

4: **O** D TYCH tedy Grèków początki, przezwiłkà,
5: wzory, kłztałty liter, y rzecz łámę náuk włzyłtkich
6: wzięli byli Lácinnicy álbo Latini, którzy z Italámi w
7: łásiedztwie siedzieli. Infzy bowiém byli Itali, infzy La-
8: tini: y in łza byłá ziemiá Itálłka, infza Látinłka: Ita-
9: lia bowiém powyłz ku morzu Adriátckiemu leżała, y
10: iedni zwáli ią Oenotrią od winá dobrègo, którè fie
11: tám rodzi: ὄνον bowiém po Grècku, wino po náłzemu.
12: Drudzy od Oenotriulzà Królá Sábiniłkiégo, aż ná ołtá
13: tek Itálią od Italá Królá Sikulłkiégo, który Włó-
14: chy orác y vpráwować rolą náuczyl, y práwá im nádał:
15: y kray támten włzyłtek, gdzie Turnus potym królo
16: wał, którègo zábił Ænealz, przezwał od imięnia łwé-
17: go Itálią. Timæus y Varro piłzà, iż Italia przezwá-
18: ná iest od wielkiégo y piéknègo łtádá wołów, którè z
19: támtąd wychodziły: Tauros bowiém álbo woły łtá-
20: rym ięzykiem Grèckim przezywano Italos. Latini zá-
21: się nád Tybrem byli, gđzie teraz Rzym: bą dż od Lá-
22: tiná Królá, iáko Varro trzyma: bądż od Latium źie-
23: mie łámey, iż fie tám Saturnus vchodząc Iowilzà zchro-

strona: C

1: nił, iáko Ouid. lib. 1. Fałt. piłze: álbo iáko Virgilius
2: 8. Æneid. iż Bóg łam wedle pogánłtwá ná on czás
3: tám przemieszkiwał: Latiumque vocari maluit, his
4: quoniam latuiffet tutus in oris. Teraz tè obie pro-
5: wincię, Italos & Latinos, y infzych przytym niemáło
6: iednym łłowem Itálią, álbo Włółką ziemią zową,
7: á od Rzymu Rzymiány álbo Rzymłką. Pułciw łzy
8: tedy Latinos, ná których mieylce náłtąpili Rzymiá-

9: nie, ci iako we wŹytkich rzeczách Źwoich przeważni
10: byli, tak y w tym, że wŹiawŹy przez przodki Źwoie od
11: Gréków wŹyŹtek wzór y kŹtałt, ile Źie liter tycze,
12: wŹiawŹy y rzecz łamę, ile do náuk wyzwolonych; nie
13: iedno Źie w tym vkocháli, nie iedno Źzkoły y Akáde-
14: mię budowáli, ále tak dálece rzeczy przywiedli, że oná
15: wŹyŹtká powagá, oná Źławá y zacność Grèciiéy wŹy-
16: tkiéy, y z náukami y z **ziemia** [!] łamą, nie przy żadnym
17: narodzie infzym, iedno przy Rzymiánách zoŹtálá. Ci
18: náukam wŹyŹtkim ŹiedliŹko y gniazdo v Źiebie wŹlá-
19: li: ci naipiérwéy po Grèckich w ŁácińŹkim ięzyku
20: pŹużyć poczęli: y ci naipiérwéy nie infzègo ięzyká przy
21: rodzonègo, iedno ŁácińŹkiègo vzywáli, iako my teraz
22: Polacy PolŹkiego: áz zá czáfem Rzym wŹyŹtek, y
23: náuki wyzwoloné, częścią prze niezgody domowè y

C

strona: Cv

1: woyny częŹtè: częścią przez Gotti, Vándały, Heruły,
2: á oŹobliwie Longobárdy ludzie pogáńŹkié, kácèrŹkie
3: y okrutnè, do gruntu práwie wykorzenionè były: tak
4: iż téz on ięzyk ŁácińŹki, zwyczajny y przyrodzony,
5: będąc przez tè przychodnié nákázony, máło y z Źiedli-
6: Źkiem łamym niezáginął. Náurá p rzedŹię oná Źzlá
7: chetna RzymŹka, ono ferce wielkié, y wiecznéy Źlá-
8: wy chciwè, przyŹedŹy po kilku Źet lat do požádnègo
9: pokoiu Źwégo, ięzykowi tak zacnèmu y potrzebnèmu
10: záginąć nie dáłá. Nie iná czéy, iako ów, co máiac kléy
11: not drogi, iedyny táki, ozdobę y poćiechę Źwoię, pod-
12: porę y Źławę wieczną, wpádnie między zbóyce, ludzie
13: okrutnè, krwie y dóbr niesytè, któ rzy on kléynot ie-

14: go, ná nim fie nieznáiąc, korzyści w nim nieczuiąc, ie-
15: dno kochánié iego widząc, ná wiétfzy žal, połamią,
16: potłuką, wniwecz obróćą, ołtátek rozmiećą, aż [!] y lá-
17: mège ledwe żywège odbieją. Ten zásię p rzyfzedfzy
18: kłobie, widząc rzeczy twarz łmętną, by po gwałto-
19: wnéy powodzi, niechcąc przedsię áby wlfyftko zginę-
20: ło, chodzi, fzuka, zbiéra co zoftáło: y ftofuiąc iedno
21: ku drugiemu, choć wiele niedoftáie, przedsię fkláda
22: co może y vmié, y ftára fie, áby wždy przynamniéy
23: wzóry [!] kłztałt albo pámiéć onège kléynotu drogiégo
24: potomnym zoftáwił. Ták á nie iná czéy Rzymiánie

strona: C2

1: wpadfzy miéędzy rozbóyniki, pozbyli byli fkárbu y kléy
2: notu ták kofztownège: przyfzedfzy iednák kłobie, wi-
3: dząc bydźfzkodę wielką co vpádło, ielcze wiétfzą, gdy-
4: by wlfyftko zginęło, zebráli záś tè które mamy odro-
5: biny ięzyká Láćinłkiégo y do potomnych podáli: p rzy
6: trudnieyfzym wprawdzie: bo co przedtym był v przod-
7: ków ich przyrodzony y włafny, to teraz nie z mnieyfzą
8: pracą, iáko my, co ná drugim brzegu świátá miefzka-
9: my, v tychże co go zá ich przodków podániem vmieią,
10: dochodzić mufzą. S częśliwi iednák **poftumi** ięzyká
11: Láćinłkiégo, że wždy nie záginął wlfyftek. Bez tego
12: bowiém, á cóżbyfmy dotąd byli? Ztądże potym do
13: Włóch dla téyże náuki, y dla ięzyká Láćinłkiégo
14: (nie wfpomináiąc infzychrzeczy, któremi Włofka zie-
15: miá nád infze przodkuie) iáko do źródłá y do mátki
16: z infzych narodów przyéżdżano, y dotąd przyéżdżá-
17: ią, aż zá czáfem w káżdym narodzie, y v nas w Pol-
18: fcie ná wzór tych fzkół Włofkich, infze fzkoły budo-

19: wano, y dotąd buduią: ták iednák, **że** [!] przedsię Wło-
20: fka **fz**koła zów**fze** y pod**dziś** przodkowála, przodkuie y
21: przodkować bę**dzie**. A podobno nie bez ofobnéy táie-
22: mnice pánfkiéy, który między **rzecz**ami infzemi, **ch**ciał
23: y to Rzymiánom zoftáwić: iż iáko wiára **krześci**án-
24: fka **álbo** [!] Lácka, od której nas Grékowie terázniey-

strona: C2v

1: **fzy**, Ruś y Moskwá, **Latinos** álbo Láchy zowie, nie
2: z inąd, nie od infz**ych** téz, iedno z Rzymu, y od Rzy-
3: mian, do wielu pánftw **krześci**ánfkich **po**fzła, ták áby
4: y litery y nauki Lácińfkié, które teraz ná **w**fzyftek
5: fie świat roznióły, y któremi táiemnice wielkié y głę-
6: bokié pánfkié y kościoła iego fą zákrytè, nie z inąd,
7: nie od infz**ych** téz, ieno z Rzymu y od Rzymu **po**cho-
8: **d**ziły.

9: **T** **O PRZELOZYWSZY**, á do **rzeczy** przyftępuiąc,
10: **wied**zieć mamy, że **przed**tem niż tè náuki **w**fzyfkié
11: wyzwolonè, ták v Grèków, iáko Lácinników w fwéy
12: klubie ftánęły: álbo téz równo z niemi gdy powfta-
13: wály: to naywięt **fz**è ich ftaránié było, áby ięzyk fwóy
14: włafny, álbo **r**aczéy fłowá **w**fzyfkié iáko ie włafnie
15: wymawiáli, literámi álbo piórem tákże włafnie wy-
16: rażáli. P **r**zeco niektórzy názwáli **l**iteras, à **l**ituris,
17: iż iednę nápiśaw**fzy** zás ią zmázác, odmięnić, álbo
18: **prze**łożyć może. Bo cózby to zá **gr**eczy, náuk głę**ęb-**
19: **fz**ych**fz**ukác, á fłów fámych ięzyká **pr**zyrodzonègo zá-
20: niedbác?

21: Gdy tedy v Grèków y Lácinników ftánęło obie-
22: cádło **w**fzyfko, iáko fie wys**fz**éy pokazáło: y gdy iuz

23: w głębszè náuki postępowáli, y ięzyk fwoy polerowá-

strona: C3

1: li: tám między infszemi rzeczami náydowáli pewnè fłó-

2: wá, którè álbo iednákiè będac, różną rzecz każdè z

3: nich znaczyło: álbo téż w wymawianiu fłów, iednè

4: ledwie ná tchu człowieczym, drugiè ná fámym bądź

5: cienkim y subtélnym, bądź miąższym y grubym głóście:

6: trzećie ná włáfnym przebiéraniu ięzyká fámègo, álbo

7: téż w otwieraniu y w przywieraniu warg zawiłły: dla

8: których trudno wymyślác było liter cáłych: tám zá

9: długim namysłem, iednè áspirátiami, drugiè áccen-

10: tami y to różnemi, trzećie punktami, álbo kréskami,

11: czwartè diphtongami znaczyli: y nie literas, ále to-

12: nos, fiue tenores vocum, dzwięki [!] álbo głos fłowá

13: włáfnègo przezywáli. Co iednák téż widzimy y w ię-

14: zyku Zydowfkim, w Cháldeyfkim, y w Syriyfkim, etc.

15: Ztądze potym poszło, że wlfyftkié ięzyki krześci-

16: áńkié (ile fie Europy tycze) iáko litery fwoie, głó-

17: wniefzè mówię, którè fie wyszézey opifály, wzięły były

18: od Lácińników, iáko owi od Grèków: y iáko żadnè-

19: go ięzyká w krześciánftwie niémálfz, któryby w fobie

20: nie miał dziwnych głófów y dzwięków od Lácińskich

21: ábo Grèckich różnych, ábo z nimi równych ieno ie czę

22: ścią zwyczaj ziemie, częścią grubszè álbo subtélnief-

23: fze wyrażenia fłów dzieli: tak téż zátym máią pewnè

24: litery fwoie, álbo znáki, którèmi wyrażáią onę wla

strona: C3v

1: fność przyrodzoną ięzyká fwoiégo. Nie zeby máło

2: było ná owych literách dwudzieftu y trzech, ále iáko

3: fie rzekło) [!] owé fá głównè, y którè żadnègo ięzyká nie

4: wiążą, áby łobie wedle niego **bądz** [!] co przydác, **będz**
5: co wiąc z nich kto niemógł, iako y łámi áccentámi,
6: punktámi, y diphtongámi, **przydáli**. Tè zásię bez
7: támtych **bydź** niemogą: y owfzem cokolwiek zbudo-
8: wác álbo wyftáwić **chcą**, ná tych, **przy** tych, y z tych
9: budowác y ftáwić **mufzą**. Iáko bowiem ź **rzódło** skoro
10: z **brzegów** wyleie, **dźieli** fie ná wiele **części**, á każda
11: **część** náyduie łobie włáfnè drógi, którèmi bieży, y iuż
12: fie odradza od onègo **źródłá** fwègo, y łámá fie iuż fwą
13: mocą síli, **trzymáiąc** fie **przedsię** **źródłá** fwègo:
14: Ták á nie ináčyéy infzè ięzyki wlfzyftkié, **choć** nie vzy-
15: wáią infzych liter krom łácińfkich, ieno iuż odrodzo-
16: nè y nákázonè będąc, y infzy **dźwięk** w łobie máiąc,
17: iuż téz infzè, álbo tym podobnè podpory mieć **mufzą**,
18: **trzymáiąc** fie iednák liter łácińfkich. A im dál **fzy** któ
19: ry ięzyk od Łácińfkiego iáko **źródłá** fwègo, od któ-
20: règo **poľzedł**, tym y grubfzy y różnieyfzy od niego **bydź**
21: **muśi**: **zaczym** y podpory różnieyfzè y grubfzè. Co fie
22: ták pokázuie.

23: **W**ŁOSKI ięzyk ácz iest blizfzy łácińfkiego, y mo-

strona: C4

1: wy łácińfkiey, ieno iż nákázony, y iuż piefczeńfzy, y
2: różny od onéy męfkiey y powážnéy mowy łácińfkiey,
3: z łácińfkiego **przedsię**: ták téz iuż ma fwè włáfnè **fub**
4: **tilitates**, którèmi ięzyk fwóy wyraża. Ma dwoie, a,
5: iedno Łácińfkie próftè, iáko w tym fłowie **prouincia**
6: **de Italia**, **gdzie** [!] fie żadnè, a, nie **ładzi**: Drugiè Włó-
7: fkie fwoie z áccentem wyfokiè ták, **à**, ná którym fie
8: fłowo **ładzi**, iáko w tym fłowie **autorità**. Ma téz

- 9: dwoie **e**, iedno proftè, iáko w tym słowie **trattare e**
10: **concludere**. á drugié z accentem ták, **è**, którè fie
11: tákże przykro **ládzi**, iáko w tym słowie **cioè, Noè**.
12: Ma téz y **dzytá** Grèckie włafnè, którè iedni przez, **z**
13: iedno vzywáią choć nie włafnie: drudzy przez dwoifstè
14: **zz**, A vzywáią ie w tych słowiefch, **per mezzo di ze-**
15: **phiro**, iákoby przez **dz**: **ad differentiam zoppo zecca**,
16: co fie mocno wyraża, włafnie by przez **c**. Ma téz, o,
17: dwoie, iedno bez áccentu, iáko **l'ordine, le paro-**
18: **le**, &c. drugié z áccentem, iáko **però, fàrò, restò,**
19: **penfò**, &c. Tymże fpofohem ma dwoie, **ii**, iedno pro-
20: fty wocalifz, drugié pofzło ná **confonantem**: iáko w
21: tych słowiefch **ride**, y **pioue**. Wiéc **gg, hoggi, ch, coc-**
22: **chi, occhi**, &c. áz y **apoftrophum**, którym **vocalis**
23: przy wokalifzu eliduią, y infze **rzeczy**, nád czym fie mnie
24: tu ná ten **czás báwić, non eft inftituti mei**.

strona: C4v

- 1: **H**ISZPANSKI ięzyk iáko iest od Włofkiego ró
2: znieyfzy, z Włofkiego **przedfię** y z Lácińfkiego: ták
3: záś iest powážnieyfzy y mężnieyfzy niż Włofki, y wla
4: fnie fie ięzyk z **przyrodzeniem zlfedł**, ták iż **Etimologia**
5: słowá tego po nálfzemu Iż pan, bárzo nie od **rzeczy**. W
6: ięzyku fwoim, ma tákże pewnè **dźwięki** y obferwátie,
7: którèmi iest różny od drugich. Ale to wiécý zawiřło
8: ná láméy tylko wymowie w literách nie w kréfkách.
9: **F**RANCVSKI, ácz y ten z lácińfkiego idzie, ále iuż
10: ma w fobie **część** Włofkiego, **część** Hiszpánfkiego,
11: **których** mowę **częścią** oćiał, **częścią** náturę v wokali-
12: **fzów** ták odmięnił, że wiécý ná Grèckie pofzły P rze-

- 13: tóż w ięzyku łwym, ináčzéry piłze, ináčzéry czyta, y wy-
14: mawia. Ná przykład: nápiłze Je viens des champs.
15: A on czyta, źie vien des sians. Nápiłze, chołe, á czy-
16: ta, śioze: Nápi łze, vотре, á czyta, vtre: Nápiłze, vo-
17: iele, á czyta vozielle, y infzych niemáło rzeczy różnych
18: dáleko od infzych. Accentów vżywa przy tym nie
19: máło, y Apoftrophum.

- 20: **A**O NIEMIECKIM co rzeczymy? Ten, iáko łá
21: mi Niemcy nie łą przychodniowie nizkąd, iedno tám
22: łie rodźili gđzie byli, tám byli gđzie teraz łą: ták tész

strona: D

- 1: ich ięzyk nie połzedł áni z Lácińłkiégo, áni z Włó-
2: łkiégo, áni z żadnégó tych pomięzionych, ále iest ich
3: włáłny y z nimi łie równo rodził [!] , á zátym tész różny
4: bárzo [!] od támtych włzyłtkich: á ták różny, że co támte
5: ięzyki máią w łobie gładkości, powagi y łubtélności,
6: to ten łurowy, trudny, y wyłoki. P rzed łáty zwano
7: Niemce Teutones, od božká iákiégoł Teutoná, o
8: którym cół báią, że łie z brèły źiemie rodźił. Zá czá-
9: łem Niemce z ichże włáłnégó ięzyká przewano Gar
10: manos, iákoby Garman/ cáły mąż: zkąd y Alle-
11: mani, włzyłtko męžowie: álbo iáko Strabo piłze lib.
12: 7. gdy Rzymiáne Fráncią álbo Gállią przez miecz
13: dołtáli, á do źiemie Niemieckiéy przechodźili, tám ro-
14: zumieli áby Niemcy y Fráncuzowie byli bráćia łobie,
15: z onégó męžtwá, z onèy vrody, połtáwy, z onych
16: obyczáiów Fráncuzom podobnych: zkąd łie y Germa-
17: nos, to iest, bráćią, obyczáiem Niemieckim Brúder
18: przezywáli. Ty ch ięzyk iáko wzdłuz y włzérz dáleko

19: záfzedł, ták téz wiele ięzyków łobie różnyhNiemic-
20: kich [!] przedsię ma pod łobą, Angielki, Szkotcki, Dun-
21: łki, Szwedzki, etc. A káždy z tych ieden od drugiego
22: ták różny, y ták ieden drugim nákážony, że téz tru-
23: dno, aż łie dobrze przyłuchałz, poznać, áby z Niemiec-
24: kiego połzedł. A ci w łzyłcy iáko dáleko różni łą od ię-
25: zyká Łácinłkięgo, y inłzych, ták téz w łwym ięzyku

D

strona: Dv

1: dáleko różnieyłzè obferwácie máią: Ták przedsię, że
2: obiecádło tólz máią co y Łácinnicy, krom formowá-
3: nia liter y piłania, które łobie nácia kožda iáko chce
4: y vmié wymyśła. Tych obferwácię, puściwłzy co dál-
5: łzè, głębfzè y niewiádomłzè, łą tè: [aesup] ũ [oesup] ü rz łch w/
6: y inłze, w czym łie iuž częścią z Węgierskim ięzykiem,
7: częścią y z náłzym zgadzáią. Węgierski bowiém
8: tólz włáfnie ma co y Niemiecki, krom niktórych [!], któ-
9: rè mimo tè łwè włáfnè ma, iáko/ g ý w, &c. Náłz téz
10: ma/ łch/ Niemieckiè, ále iuž inłzym łpofobem ná/ ł/ od-
11: mienionè. Ma téz y w, ále iuž mocniey łzè niż v
12: Niemców, literá przedsię tálz, iáko łie okaże. Inłzych
13: ięzyków nie włpominam, boby w długá łzłó.
14: Ztąd tedy káždy łacno baczyć może, że żadnègo
15: ięzyká niémáłz, ktoryby niemiał mieć literę włáfną w
16: łwéy mowie różną od Łácinłkich względem tonu. A
17: iełłiż to v inłzych náýduiemy, o náłzym ięzyku Pol-
18: łkim, który in fuo genere iest ták różny od támtych
19: włzyłtkich wysłzéy pomienionych; iáko oni włzyłcy łą
20: różni od nas, czemu bydź niéma? Wydáiemy łie ze
21: włzyłtkim ná łztych z drugimi, niełhcemy áby który

22: ięzyk miał co nád nas, ieżdżimy do nich, vczymy sie
23: ich: przypátruiemy sie wlfyftkiému, y wzór máło nie
24: we wlfyftkim od nich bierzemy, w tym czemubyfmy
25: brác nie mieli? Rze cze kto: Wfzák mamy dawnè

strona: D2

1: zwyczáie w pífaniu fwoie: mamy Othográphią Pol-
2: fką, którą vzywamy. Ia niewiem. Otoli widzę nie
3: Orthográphią, ále rychlélý Tàutográphią. Vzywamy
4: bowiém liter w pífaniu wiécýy niż potrzebá: kładźie-
5: my opák litery nie ták iáko trzebá: podczás liter nie
6: dokładamy gdźie trzebá: bierzemy litery w infzym ro-
7: zumieniu nie iáko trzebá: in fumma krzywde wielką
8: y frototę fámí fobie y przyrodzeniu włáfnemu ięzyká
9: náfzègo czynimy. Nie mówię tego o wlfyftkich, nie
10: wyfadzam sie téż nád infzè: y tu sie oświadczam, że
11: fobie w téy mierze nic nieprzywłáfczam. Iest bo-
12: wiem ludźi godnych dosyc, co w téy mierze y lepiéy, y
13: dowodniéy o tym mówić, y rzeczą fámą wywodzić to
14: vmieią. Ale to mówię: że téż wiele takich iest, co
15: niewiedzą, co to iest Orthográphia Polfka. Y pomnié
16: zá czáfu pámiéci S. Króla Polfkiego Zygmuntá Au-
17: guftá, v którègo w komorze będąc, lífty pokoiowè od-
18: práwuiąc, y drugim sie téż od różnych y godnych głów
19: ludźi przypátruiąc, zem to widział v wielu ich bydź
20: rzecz bárzo drogą. Iesliż podánia nie było: iesliż czá-
21: sy potemu nie były, y ludźie coby o to dbáli, czyli téż
22: z zániedbánia, álbo z lekkiego vważenia, niewiém.
23: Ták iż téż on Hifzpan Petrus Roufius Maureus, kto
24: go znał, iáko z nieporządków náfzych, ták y z tego
25: częstè żarty ftróil, żeśmy żadnych pewnych opifanych

strona: D2v

1: gránic w fwym ięzyku niemieli: nie mówię z ftrony
2: mowy Polškiéy: mamy bowiém z łáfki Bożey Pola-
3: ków dobrych dosyc y wymowców wielkich: ále mó-
4: wię z ftrony pińania, czego ięzyk włafny potrzebuie.
5: Do czego y to mużę przyłożyć ná wietřzã fromotę ná-
6: łzę, że nam Grámmátiki Polškié cudzoziemcy opifu
7: iã. Czemu nie fwoi? Wpraw dzieć poczuł fie był tro-
8: chę on w rozum, w godność, y w zachowánié nieśmier-
9: telny Stániřlaw Orzechowfki: iedno ná Bulgárfki
10: wzór, coř fie durum zdãło, iãko fie niżéy okaże. Po-
11: czuli fie potym infzy: ále y ci iefliż kofztu ná to żãłu-
12: iã, álbo nie máią, bez którègo nic: iefliże wydãc nie-
13: chcã, co więc v ludzi godnych bywa, áz z dobrym vwa
14: żeniem rzeczy: czyli téż iefli z rzeczãmi niewyczãy-
15: nemi trudno bywa, ludzie zwłãł czã co proftřzè, zrázić,
16: z zwycãziãu dawnègo: álbo téż iefliż nie máią, álbo
17: dořãdz niemogã takiègo coby im w téy mierze dogo-
18: dził, niewiém. Zy czyłbym iednãk Oyczyznie tego,
19: áby kořdy co kto może y vmié, byle miał po łobie rá-
20: cię řlufznè, nie lènił fie okazãc co pożytecznègo bydź
21: oyczyznie rozumié. A iefli gdzie czym komu pop rzéc
22: czego nie řtaie, aby ci którzy czym máią, popierãli y
23: zãkłãdãli, á drugié co niemãią á vmieię tym pobu-
24: dzãli, by polã niezãlégãli. Czãsy bowiém bieżã, á my
25: iãko řniég zã nimi. A czego łãmi nie vczynimy, tylóž

strona: D3

1: po łobie zořtãwuiemy. Iedno iãko w Polfcze trudno
2: o to, ia mówic niechcè: rzeczy łãmè řwiãdczã, y iam
3: doznał.

4: Abyśmy tedy ten zawał odwálili, potomnym, ob-
5: cym, y łámi łobie winni nie zoftáli: á co więtfza, áby-
6: łmy y łámi peregrini w ięzyku włáfnym niebyli, tu
7: témi káraktermi nowèmi (którèm gwóli oy czyznie
8: łwéy dla ięzyká Polfkiégo nie bez kofztu wielkiégo
9: dawno wydác był vmyślił, by mié były obietnice y ná-
10: dzieie płonè prózno nie karmiły) przypátrowác łie bę-
11: dziemy, co to iest Orthográphia Polfka, czego ięzyk
12: Polfki w pífaniu potrzebuie: zkąd co, iáko, gdzie, y
13: ná którym mieyfcu litery którèy y iákiéy vzywác:
14: byłmy zásię, iáko ono mówią, in fcirpo nodos nie łzu-
15: káli. Ia koždemu zdánié iego włáfnè wcale zoftá-
16: wuię: iedno iż literá nowa náftępuie. Otóz áby y Or-
17: thográphia nowa Polfka byłá, á tym iefliż nie co do-
18: brègo zbudowác, gdyż to wolno každemu przyiác y
19: zgánić, wždy p rzynaimniéy owym co lepiéy vmieyá y
20: lepłzè rozumieią pobudkę dác, áby łkárbu łwègo do
21: źemie nie kopáli, álbo y molom płowác niedopuľczá-
22: li: álbo téż y drugim co tego dawno odemnie prá-
23: gnęli, ábyśmy żądaniu dosyc vczynić mogli.
24: Nim iednák do rzeczy przyłtapię, tę kilká łów
25: piérwéy przełożę, że dla wyvodu lepłzègo, y grunto-

strona: D3v

1: wniefzyéy rzeczy, kładę tu Orthográphią onègo po
2: wľzyftkiéy Europie záwołánègo Ianá Kochánowfkié-
3: go, Polaká, nie iedno rzeczą łámą, ale y pímmem, y
4: mową: który máło co przed łmiercią łwoiá, iáko o
5: rzeczách inľzych, ták y o téy Polfkiéy Orthográphiiéy,
6: którą w Drukárni baczył moiéy, y w liściéch moich,
7: począł był zemną conferowác: ná pímmie p rzedsię nic

8: nieokazał, á w tym go téż śmierć niełpodziána bez
9: wieści západlá. Aż po śmierci iego Iáfnie Wielmo-
10: żny, á mój przed láty M. Pan, Ie^{go} M. Pan Ian Za-
11: moyłki, Kánclé rz y Hetman wielki Koronny, mówiąc
12: tym łpofobem o téyże Orthográphiiéy zemną, między
13: infzými rzeczámi dał mi téż Orthográphią Polłką te-
14: góz Kochánowłkiégo, ręką włáfną iego pífaną. Ie^{go}
15: M. záś pan Lukałz Górnicki, Stárołtá Tykoćińłki, y
16: Wałłkowlki, etc. niemniéy godnołcią iáko zacno-
17: łcią v łwch y v poltronnych tákże záwołány, bywłzy
18: nie dawno w Krákwie, y mówiąc tákże zemną o téy-
19: że Orthográphiiéy y o Polłczyźnie nowéy dosyc łzero-
20: ko, y wi dząc intentiá moię, powiádał mi tákże o łwéy
21: Orthográphiiéy, którámem iuż przed tym w pífaných
22: ksiégách iego widział: Téż potym po łwym do domu
23: odiełdzie ná píłmie połłá: ná píławłzy tē łłowá do
24: mnie w liłcie łwoim:

25: CO łsie tyccé kárákte-rów nowych Polłkich/ a zátem

strona: D4

1: i Orthográphie-i Polłkie-i/ bylláby to řeccchwally go-
2: dna/ i tuffę ia/ zzeby Ie^{go} M. P. Kánclęř nie zzállowall
3: ná to náłlozzyc. Był W. M. pęry mnie to Ie^{go} M.
4: pęřellozzyll/ pęřmówillbym łie i ia do tego. zzeby Ie^{go}
5: M. tym to vccynill ochotnie-i. Teraz ie łłccé połyllám
6: W. M. łwe- obiecádllo/ iełli co do pęřđięwzięcia W.
7: M. pomoc mozzé. To pęřcie W. M. odę mnie wie-dz/
8: izz tēm obiecádllem moim/ kázzdy ná łwiecie ięzyk
9: wypíłac łie mozzé/ i wymówiê. Bvlgárłki/ S łłowián-
10: łki ięzyk/ Tvrecki/ Ormiánłki/ Niemiecki/ Łłáćiń-

11: fki/ i infse-/ Tátárski ná oftátek wypifâc/ i wymówiê
12: dobre fie mozze. Ccego niewiem dokazzeli tego iákie-
13: infse- obiecádlllo. I chcefli W. M. pošliê W. M. kil
14: ká Pfálmów Dawidowych Sllowiańskim ięzykiem/ á
15: pifánych moim obiecádllêm/ tak izz kiedy Rvfin/ ábo
16: Sllowak ccytáiác gîe- vslyffy/ p̄ysiágllby/ izz to Sllow-
17: wianńskimi literámi pifáno. Z Lipnik 13. Febr. 1594.
18: Otóz przypátruiác fie tym obiemá Ortográphiam,
19: á niechcąc żadnègo w iego godności vczérbić: y nie
20: żáluiąc dla godności tak godnych osób, kilkudziesiąt
21: liter do tego dáć nágotowác, rozumieiąc że tego bę-
22: dą wdzięczni: zdało mi fie té fz á nie infzè tu przełóżyć:
23: á przytym swoie niktóre obferwácię (pace osób tak
24: zacnych) przydác, áby tym łączniéy iedno drugim pod-
25: porę miało, y gruntowniéy okázác fie mogło, którèby

strona: D4v

1: z tych drózniefzè było. A zátym téz iuz drugim,
2: chcáli, wolno będzie przyiác, chwalić, gánić, ábo y swo-
3: ie wydác. Pfálmów kilká Słowieńskich, Orthográ-
4: phią Ie M. Páná Górnickiego pifánych, które mi
5: potym poflał, ná końcu przy Ortográphiiéy iego poło-
6: żonè każdy znaydzie.

7: **ORTHOGRAPHIA tedy**

8: **Polka rzedem obiecádłá prowadzi**

9: **fie tym sposobem, kárakterem vko-**

10: **snym y prostym.**

11: **A.**

12: **KOCHANOWSKI.** A troiákie Polacy máia: Piér
13: wízé zową Lácińskie/ które mà fwóy znák nád sobą/
14: kréfkę zgóry ná dól wiedzioną od prawéy ręki ku lewéy/

- 15: iáko zádny/ to ieft/ niecudny. Drugié zową swoim/
16: to ieft/ Polkim/ którego znak ieft kréfká tákze nád
17: nim/ ále od lewéy ku právéy ręce/ iáko zádny/ to ieft/
18: nikt. Tręćie zowiemy ciężkim/ które mà kréfkę pżez
19: się/ iáko požądny: To oštátnie zówzdy swym zná-
20: kiem znaczyć tręba: dwoie piérw **l**z é ieno w ten czás/
21: kiedy słowo iednáko fie piłze/ á zá różnym téy iftéy li-
22: tery wymàwiánim/ różny ma y wykłàd/ iáko fie tám

strona: E

- 1: wys**l**z éy wkażáło w tim słowie zádny á zádny: czá-
2: fem téz dla dobrich rimów té znáki fą dobré.
3: **IANVSZOWSKI**. Ztego mieylcá baczę ia, że tę
4: Orthográphią pan Kochánowłki dawno piłał: mówiąc
5: bowiém zemną máło co przed śmiercią swoią, ináčz éy
6: mi o tym, a/ powiádał: to iest, to á/ z kréfką łáciń-
7: fkié, **ch**ciał áby kréski żadnéy nád łobą niemiáło, ále
8: zgołá **ch**ciał, áby poproftu było piłáne ták, a/ bez krè-
9: fki. Drugiè zásię Polskié **ch**ciał áby było nie krèfką z-
10: wiérzchu znáčzonè, ále zgołá áby było kłádżionè tym
11: spósobem a/ Co iednák y w **l**zytkié piłmá włafną ręką
12: iego piłánè, okázuią: y cóś rychléy do **r**zeczy dla **v**chro-
13: nienia fie wiele krèfek. Ieno mię z iednéy strony odwo-
14: dżi zwyczaj iuz dawno ápprobowány ftáry, y literá no-
15: wa, która w żadnym ięzyku nie ieft zwy **cz**áyna, z dru-
16: giéy strony to żeby iz żadnégo a bez kréski niebyło,
17: coby zbytniè było. Wedle zwyczáiu bowiém ftárègo y
18: iuz zówżiętègo, to a Polkié było poproftu piłánè bez
19: kréfkí: drugiè zásię łácińfkié zná **cz**onè było krèfką nád
20: nim ták, a/ coby teraz zopáčzyć fie mułiáło. W**l**z ákże
21: to ná woléy káżdè **p**rzyiác, które z tych **ch**ce. **Ie**^{go} M.

- 22: P. Górnicki z ftórym przeftáie, y ia z nim. Iednák dla
23: okazánia lepłzého, položyłem to, a/ w téy Ortográphi-
24: iéy Páná Kochánowfskiého, iuz nie wedle tego opifá
25: nia dawného, ále wedle pofzledniého zwyczáiu iego.

E

strona: Ev

1: B.

- 2: **KOCH.** B. dwoie: piérwłzé nie ieft nic rózné od
3: Łacińfskiého/ iako ślub/ to ieft pŕyŕeczenié. Drugié
4: nałzé włafné/ a to kréłkę ma nad łobą/ iako ślub/ to
5: ieft/ pŕyŕecz: a iz się ŕadko trafia/ niewa dŕi nic, ze za-
6: wzdi znaczoné bédŕie/ chocia by téz słowo zadnéy ró-
7: znice około wykładu niemiało.
8: **IANV.** Lepiéy przedsię káždemu B. zoftáwić ie-
9: go włafność: kiedy trzebá kréłki, položyc iá: kiedy nie
10: trzebá, nie kłáždŕ. Co y Pan Górnicki czyni: który
11: w tym tylko ieft rózný, że miáłto kréłki iednéy, vŕy-
12: wa circumflexu ták/ b̂.

13: C.

- 14: **KOCH.** C troie: piérwłzé z Łacińfskim iedno/
15: iako nic: drugié z kréłką iako/ nić: tŕecie z pŕydaním
16: téy litery /z/ iako/ czeladŕ. Ale o tych piérwłzých dwu
17: chcę powiedŕieć na końcu/ gdŕie o włŕzytkich literach/ któ-
18: ré się kolwiek na dwoie abo na troie dŕzielá/ bédę mó-
19: wił.
20: **IANV.** Pan Górnicki tu w téy mierze ieft rózný
21: od páná Kochánowfskiého: chce bowiem áby to /ć/ z
22: cienką kréłką, było ták znaczoné, ĉ. drugié zásię z
23: przydaná literá /z/ chce áby było piáné bez litery

strona: E2

1: téy /z/ dwoie tyłko /cc/ położywłzy ták/ ccás. Ia zásię
2: mówiąc o tych literách, to wprzód powiém: że fą ni-
3: którzy, á wiele tákich, co mimo to dwoie /cc/ y mimo
4: cz/ tákié, vżywáią iefcze punktu miąłzého nad cz/ ták
5: cz/ niewiém dla czego: ponieważ / cz/ fámo bez pun-
6: ktu, znáczy tóz co z punktem: Ná przykłád, cegłá
7: przez gołè c/ ciáło przez ć/ á czoło przez cz: gđzie to cz/
8: ináčey iuż brzmi, niż którè z owych dwu: á to wzglę-
9: dem litery téy /z/ która dla tego fie przykłáda, áby
10: fie syllábá miąłzo wymawiáłá. Náđ to, po /c/ nigdy
11: ćienkiéy krèłki nád /z/ nie náyduiemy. A iefliż nie
12: náyduiemy, cóż tész po punktćie miąłzym? Gđzie fie
13: bowiém literá która czym znáczy, znáczy fie ad diffe
14: rentiam drugiéy iéy podobnéy. Téy iż niémá fz, tedy
15: y miąłzého punktu nie trzebá kłáždź nád /z. Trzećia:
16: tákowè /ż/ z punktem miąłzym, nigdy fie po /c/ nie
17: kłáđzie, żeby ie miano rázem wymáwiác: káżdá bo-
18: wiém literá z tych ma fwoię włáfną náturę, wzglę-
19: dem którèy iedná drugiéy gwóli odmiénić fie niemoże:
20: ále káżdá literá záchowuie fwoię náturę włáfną, dla
21: pewnych słów, którè fą złożonè. Ná p rzykłád: Poćże
22: fie: gđzie fie káždéy litery náturá włáfná wyraża: y
23: káżdá syllábá znácznie fie iedná od drugiéy dźieli. Ale
24: kiedy rzeczełz /czoło/ tám iuż tè dwie literze /cz/ w ie-
25: dno ípoionè przy o/ iedną syllábą fą. Otóz względem

strona: E2v

1: te^go nic po miąłzym punktćie: ále zgołá poproftu /cz. Dla
2: íkromności iednáć, miáłto litery /z/ którè do /c/ przy-
3: dáiemy, rychléybym rzekł, żeby nád /c/ położyć punkt
4: miąłzy tym ípołobem /ć/ ábo więc ták /ć. To iefł, miał

5: bym nápiřác **cz**ás, otóż wolałbym ie nápiřác oto ták /
6: cás/ álbo ták /čás. Tóžbym rozumiał y o /ś/ iáko fie
7: niżéy okaże. Rátia tego. Bo iefliż /ć/ z áccentem /ś/
8: z áccentem, tákże y /ź/ z punktem ná wiérzchu mią-
9: **f**zym, waźnè, y nie idźie nam więcéy, ieno o thon lite-
10: ry onéy, áby fie łácińfkié /c/ w polfkié odmięniło, nie-
11: wiem **cz**emuby to /ć/ z punktem, ábo choć tákie č/ miá
12: łto /**cz**/ tákże y /ś/ z punktem, álbo tákíe /š/ miáłto/
13: **fz**/ waźnè bydź niemiáło? gdyż ániuby **rz**eczy trudniło,
14: y do poięcia, do **cz**ytánia, y do piřánia łácnè bárzo,
15: ieno zwyczáiu **tr**zebá.
16: Albo **gd**zieby fie y ták niepodobáło, więc oto ták **ç**/
17: coby též nie źle było. **z**áchowuiąc **pr**zedsię káždemu
18: zdánié y wolą iego. Ia to mówię, **gd**ziebyłmy łtárègo
19: **zw**yczáiu wřtápić mieli. O tym /**cz**/ coby zá rozu-
20: mienia był on niekiedy záwołány Stániław **Orzecho-**
21: włki, niżéy przy literze **S**. mieć bęđziemy.

22: **D.**

23: **KOCH.** D iedno/ iako drab/ dąb.
24: **dz** troie: piřwřzè gdi piřzem /więdz/ to iefł/ bąđź pewien:

strona: E3

1: drugié z kréłką/ iako więdź/ to iefł/ zá rękę/ abo zaco-
2: kolwiek. třecie z krefką na dole/ iako lidzba.
3: **IANV.** Przy tym /Dz/ więdzieć **tr**zebá, że fie łło-
4: wá Polfkié náyduią, w których /d/ ofobno wyrzéc fie
5: muři, á ofobno /z/ iáko łą **compořitá**/ odzów go: od-
6: żegnay fie, etc. drugié łą **fimplicia**, iáko **dz**won, etc.
7: Y iefli co, to **d**zytá Grèckié iefł bárzo potrzebne. Po
8: tè **cz**ásy bowiém záwřze, ták **compořita** iáko **fimpli-**
9: **cia**, **dz**won y odzów, etc. iednáko fie piřály. w **cz**ym fie

- 10: wielka krzywdá polfczyznie **d**ziála. Tákże y w in **l**zény
11: literze /ż/ z cienką krèfką, iáko/ **od**żienié, á odżiębił
12: łobie, etc. Co łą różnè łobie, á **pr**zedsię iednáko fie kłá
13: dły. Ná różność tedy syllab, t **r**zebá áby było **d**zytá
14: Polfkie troiákie: iedno profte bez krèfki, dla słowá /
15: **wiédz**, y temu podobnych: drugié dla słowá /**wiédz**/ z
16: krèfką: **tr**zećie dla słowá /**d**żdży/ z miáfzym punktem.
17: P. Kochánowfki miał ná ten kłztałt /**dz**/ miáfzë: cien
18: kié ták /**d**ż/ á profte ták /**dz**. Y ile **bac**zë nie od **r**zeczy:
19: Iedno w pífmie ná kłztałt łácińfki, iáko tu w tym pi-
20: łmie terázniey**f**zym, którèm ná kłztałt łácińfkiego dał
21: formowác, iuzby trudno by **d**ż miało, y iuzby táka li-
22: terá Niemiecka **l**zpeciłá kłztałt łácińfki, iáko lámá
23: **r**zecz pokázuie. Mnieby fie tedy zdáło áby fie ábo dwie
24: literze łpoily w iedną ták /**dz/d**ż/**d**ż/ coby iuz łácno
25: było y bárziéy do **r**zeczy: Albo więc ná kłztałt inák**f**zy

strona: E3v

- 1: ták /d/ **d** / **d**. á zy**d**ż fie może y do proftego y do vko-
2: snègo pífmá. Pan Górnicki ma tákie **dz/d**/d/

3: **E.**

- 4: **KOCH.** E troie: piérw**f**zë równé łácińfkiému/
5: a to ma krèfkę nad łobą/ iako y łácińfkie /á/ iako w
6: tym słowie /Panié/ **Domine**. Drugié na**f**zë: iako tu
7: panié/ **dominę**: OŃtatnie z krèfką albo z ogonem/ ia-
8: ko to /vczynię. A w pífaniu tich w **l**zytkich tak Ńie za-
9: **ch**owác/ iako Ńię i o piérw**f**zëy literę mówiło: to iefł/
10: aby znaki na zadnym nie były/ **ch**yba gdzie tżeba dla
11: pżyczyny powied**z**ianéy: wyiáw**f**zy to oftatnié/ które
12: zawzdy łwé piątno ma nieŃć.

- 13: **IANV.** To /é/ piérw**f**zë, które iefł náznáczonè z

14: krèłką od pràwéy ręki do lewéy, **faluio iudicio** páná
15: Kochánowfkiégo, mnie fie nie zda: boby iuż zátym
16: żadnègo nie było połpolitègo, którè bydź muśi. Y iuż-
17: by káždè /e/ znáczonè krèłką bydź muśiáło, coby fu-
18: **perfluum** było. Ale rychléybym rzékł: ten **vocati-**
19: **uus**, Pánie, **domine**, niech idźie proftym /e/ bez krè-
20: łki: nigdźiéy fie bowiém /e/ nie fádźi. Drugié zásię
21: **nominatiuus pluralis**, **hę domine**: tè páníé, żeby zná-
22: **czonè** było z krèłką od lewéy ręki dopràwéy, ták /è/
23: Tu fie bowiém /e/ znácznie fádźi. Trzecié z krèłką v
24: łpodku dobrè iest. Ale nayduię ia ief **cze czwarté** /e/

strona: E4

1: iáko w tym fłowie, páníéy **ochotnéy**, którè nie iest
2: żadnè z tych wysłzych: á to znáczyćby fie mogło krè-
3: łką od pràwéy ręki do lewéy, ták/ é. Bo po tè **czásy**
4: oboie znáczyły fie krèłką iednąką: A nie wá **dźi**łoby
5: **przedsię ad differentiam** iednègo od drugiégo różnè-
6: mi krèłkami znáczyć, co łácnio bydź może. Pan Gór-
7: nicki ma tákże troie /e/ iedno połpolitè, drugié Lá-
8: **cińłkié táké** /e-/ w trzeciim fie zgdza z pánem Kochá-
9: nowłkim.

10: **F.**

11: **KOCH.** F iedno/ iako farba.

12: **G.**

13: **KOCH.** G tákże: **chyba** to powiedźieć trębá/ ze
14: go Polacy nieuziwaią na dwoie iako Łáćinnicy/ ale
15: tylko w iedno: iako tu garniec: iedwab pżez /i/ nie
16: pżez /g.

17: **IANV.** Do tego przydác fie może Reiełstr, nie

18: Regeftr, Aniól, Ewanielia, etc. nie Angól, áni E-

- 19: wángelia. Bo ácz z Lácińfkiégo idźie, ále w Polfkim
20: iuż ná tym mieyfcu, odmięnia fie /g/ w literę /i/ **con-**
21: **fonans**: infza gdy fie po Láciiie pifze. Pan Górnicki
22: ma z krèfkámi ná wiérzchu ták /ĝ/ dla fłowá /ĝi/ fka
23: rał ĝi pan bárzo. Alem ia w tym rozumienia infzègo
24: iáko w literze /i/ pokażę.

strona: E4v

1: **H.**

- 2: **KOCH.** H wedle Grammatików nie ieft lite-
3: ra: Polacy kiedi **ch**cą wymówić Greckie /χ tedi pi-
4: **fz**ą /**ch**/ iáko **ch**walą/ **ch**wilą.
5: **IANV.** Krom tego Polfkiégo /**ch**/ vżywáią **przed**
6: się Polacy láméy áspirátiiéy téy /h/ iáko w tych fło-
7: **wi**é**ch**, hárdy, háńbá, pohániec, etc.

8: **I.**

- 9: **KOCH.** I Polacy vziwáią iako y Łáciinicy /i
10: miafto vokali**fz**a/ iako nigdi: i miafto **confonantem**
11: iáko Ian: do diftongu mym zdaniem f*na*dnief**fz**é ypfy-
12: lon/ iako/ móy/ day/ albo daj/ mój.
13: **IANV.** Gdzieby fie tráfiło dwoie ii/ wefpól, iáko
14: w tym fłowie, piie, biie, etc. tám iuż piérw**fz**è /i/ wła-
15: fna vokali**fz**, á drugié iuż **confonans**. Otóz wolał
16: bym ie ták piáć, bije/ pije/ etc. żeby to drugié /i/ by-
17: ło **confonans**. A g **d**zieby fie zásię tráfiłá **confonans**
18: **wprzód**, támbym iuż litery **prze**łożył, iáko w tym fło-
19: wie, wzięł ji/ miáfto, wzięł go: álbo fkaráł ji/ miá-
20: fto, fkaráł go. Iedno iż fie náyduie fłów niemáło g **d**zie
21: fie /i/ by **confonans** okázuie, iáko tu/ Wiem ia o ie-
22: go nieftworności/ etc. á **prze**dsię ináczéy fie nie pifze
23: iedno **prze**z vokali**fz** profy. Otóz mię to tro **ch**ę odwo-

strona: F

- 1: dźi: w^lzákże temu nieubliżáiąc, trzymałbym fie przed
2: się zdánia łwégo, g^dźieby fie tráfiły dwoie /ii/ wespól:
3: Co fie tycze litery ypsylon, ná końcu mieć bę^dźiemy.

4: **K.**

- 5: **KOCH.** K iedno: kokol^z/ kur.

6: **L.**

- 7: **KOCH.** L dwoie: iedno Łácińskie/ które tak
8: pi^fać/ ladaco/ lód/ wilk/ ktokolwiek. Drugie barba-
9: rum, które tak pi^fać/ kłotka/ łalkawy/ łakomy.
10: **IANV.** Téy litery różność nie ow^lzem mi fie nie
11: podoba, ále iéy nie zrazu káždy obaczyć może: bo y
12: zwyc^zay to zlobą niešie: y piórem pi^fząc, łacno ofęcz-
13: ki v wiérzchu, bądź ná tę, bądź ná owę łtronę vczynić
14: fie mogą, co więc rádźi czynimy dla elegántiiéy: zá-
15: czym miásto /l/ łácińskiego, łacnoby mógł polskie v-
16: czynić. Otóż mym zdánim, nie źle wedle zwyc^zái u
17: dawnègo: l/ łácińskie zo^táwić, á przy tym drugie pol
18: łkie z kręską przez pól ták /ł: zná czniey^lzè bowiem y
19: włáciw^lzè, y vzywác tákiiéy krélki może we w^lzelá-
20: kim pi^fmie/ bądź łácińskim okrągłym/ bądź w Wer-
21: łaléch/ iáko tu/ Łálká. á p rzedsię elegántia y wła-
22: łność zo^táie przy literze/ coby iuz by^dź nie mogło/

F

strona: Fv

- 1: g^dźieby się owák kładło. Pan Górnicki miásto Pol-
2: łkiego ł/ kładźie dwoie ll/ wespól.

3: **M.**

- 4: **KOCH.** M dwoie: pi^rw^lzé iako tu/ dom: dru-
5: gie z krélką/ iako to/ vłkrom.

6: **N.**

7: **KOCH.** N dwoie takze: i z timiz znaki/ dzwon/

8: fkroń/ fchroń fie/ etc.

9: **IANV.** Pan Górnicki ma z circumflexem, oto

10: ták/ m̂ n̂.

11: **O.**

12: **KOCH.** O dwoie: iedno Łacińskie bez znaku/

13: iako tu/ oko: drugie grubfzè z znakiem iefli tręba/ ia-

14: ko wòs: ná wołku wyćińnąć/ abo na wózku iechać.

15: **IANV.** Pan Górnicki tego grubfzègo ò/ z znakiem

16: nie vzywa/ ále ná mieyfce iego ma dwie literze fpoio-

17: nè ták **uo:** ná przykład, **Buog wuodz** mój. Co nie od

18: **rzeczy.** Iedno iż w tym fłowie **B uog/ y wuodz/** te dwie

19: literze fpoionè **uo/** fą **ráczey** diphtongiem: to fłowo **záś/**

20: **mój/ ináčzey** brzmi niż owo **Buog/ á przedsię** nie ieft

21: owo łacińskie: otóz **potrzebáby** ie tęż ołobno **znáčzyć.**

22: **By** w **mè/ rychléy**bym ie piłł oto ták/ **Bòg/** z krè-

23: **fką/** od lewéy do prawéy ręki: **mój zásię/** od prawéy

strona: F2

1: do lewéy/ ták/ ó. Albo **przynamniéy** oboie iednąką

2: krèłką z pánem **Kochanowkim.** **Wfzákze** y to nie

3: zła obferwácia I. M. páná **Górnickiego:**

4: O téy literze /o/ mówiąc zemną pan **Kochánowki**

5: **chciał** áby ná żadnym /o/ po którymby **fzłá** litèrá m/

6: álbo n. krèłká żadna **kładźiona** nie byłá; iáko w

7: tym fłowie **dom/ dzwon/** etc. á to względem tego, że

8: fie to /o/ odmienia w náturę **infzą** gwoli m/ álbo n/ **cze-**

9: **go** iuż nie **czyni,** gdy fámo ftoi, iáko w tym fłowie/ **mój**

10: **to wóz/ mój to zdróy/** etc. Co y mnie **fámèmu** nie źle

11: fie podoba: Iedno że p **rzędsię** iuż **ináčzey** brzmi niż

- 12: łącińskie, chylać fie do litery która po /o/ idzie, tedy
13: zdałoby mi fie znaczyć ie przecię krętką od prawéy rę-
14: ki do lewéy, iáko fie rzekło, bo mi fie nieumyka od o-
15: wègo piérwfszègo grubfszègo /o. Wfszákże to máła, byle
16: wiedział że o tákowè nie iest łącińkié.

17: **P.**

- 18: **KOCH.** P dwoie: iedno profté/ iako łup/ to iest/
19: kořysć: drugié łup z krétką/ to iest/ dři.
20: **IANV.** Pan Górnicki do drugie znaczy ták/ ṗ.

21: **Q.**

- 22: **KOCH.** Q řadko/ abo nigdi niewziwamy/ iako
23: tu kwańny/ abo qwaśni.

strona: F2v

1: **R.**

- 2: **KOCH.** R iedno.
3: **RZ/** abo/ ř/ iedno/ iako tu/ więřę/ więř.
4: **IANV.** To **RZ/** álbo [!] ř/ tákowè, iest bárzo potrze-
5: bnè dla wielu fłów. bo czáfem obie literze rázem
6: brzmią, y czynią iednę fyllábę, iáko tu w tym fłowie/
7: wierzę że brzmi rzésko. Czáfem tèż ofobno /r/ ofobno,
8: z/ iáko rze koń/ rzyfko. Czechowie máią /i/ z pun-
9: ktem: coby fie y v nas zyść mogło. Iedno przedsię **ad**
10: **differentiam** Czelkiégo, y dogadzaiąc zwyczáiowi zá-
11: wziętemu Polkièmu może bydź włafnè takié /ř/ ábo
12: więc /r,/ takie, álbo tèż złączone ták /rz/ którèby fie z
13: tych podobáło, y lepiéy vdało, oczy niech ładzą.
14: Pan Górnicki tóz włafnie rozumie, iáko fie ni-
15: zéy **in appendice** iego pokaże.

16: **S.**

- 17: **KOCH.** S troie: piřwfsze iako i Łacińkié/ iako

- 18: to Samfon: drugie z krętką/ iako w tim słowie ós/ po
19: Łaćinie **axis**, abo tak bez krętki **os**. Tręćie pi**ř**zem /**ř**/
20: iako tu/ **ř**zacunek. Ale to **ch**cę p**ř**idać: **ř** się częřto w
21: Polřkim ięzyku trafia/ ze po /s/ **ř**dzie /c/ a ty obiedwie
22: literę maią z łobą iakąř řpolnořć/ bo řię troiako oboie
23: wymawia/ y pořpoliće którym řpořobem /e/ řię wy-
24: mawia/ timze t**ř**z i /s. iako tu/ řcz**ř**liwy/ řczodri/

strona: F3

- 1: řcisły/ miłořć/ na deřce etć. tedib**ř**ch chćiał dla řkro-
2: mn**ř**ego piřania/ aby tilko /c/ řię znacził/ tam **ř**dzie
3: řię znaczić ma/ abo które tego pot**ř**ebuje: a /s/ aby
4: řię iuz z niego znacził. poniewaz to p**ř**irodzenie ma-
5: ło nie w**ř**ędi maią/ ze iako b**ř**mi pořledni**ř** tak i p**ř**-
6: dne: niepiřać tedi **ř**czodri/ ale řczodri/ etć. Kilka
7: słow řię nayduie/ które řię pod t**ę** regułę nie podaią/
8: iako to mieřce (niepodoba mi řię mieyřce/ iako pi**ř**ą)
9: bo iuz inacey /s/ b**ř**mi/ niřli/ c: mówiem t**ř**z abo dwie
10: grufce/ abo dwie gruf**ř**ce/ plięřcie/ ábo pl**ř**ćie: ale i tu
11: ieřt iuz in**ř**za różnica.
12: **IANV**. O tym /ř/ powied**ř**iałem p**ř**zy literze /c/
13: żebym wolał áby řie tákze z punktem zn**ř**czył, ták ř/
14: álbo wi**ę**c ták ř/ ile m**ř**ł**ř**: d**ř**ugie z**ř**ię mogłoby po-
15: řt**ř**remu zořt**ř**ć ták **ř**/ álbo ř. Pan G**ř**rnicki ma ie
16: dno t**ř**kie ř/ i**ř**ko w tym řlowie ó**ř**: mi**ř**łto grub**ř**ego
17: z**ř**ię v**ř**ywa dwoy**ř**á řř/ i**ř**ko w tym řlowie/ řř**ř**acunek.
18: O tym **ř**/ álbo r**ř**czey o trzech řyll**ř**áb**ř**ch**ř**z**ř**á/ ř**ř**z**ř**/
19: ř**ř**z**ř**/ coby z**ř** rozumieni**ř** było on**ř**go niekiedy w řła-
20: w**ę** y w godnořć z**ř**woł**ř**négo St**ř**niřł**ř**w**ř** Or**ř**zechow-
21: řki**ř**ego, zd**ř**ło mie řie z liřtu iego w**ř**ł**ř**nb**ř** r**ę**k**ř** do niebo-
22: ř**ř**z**ř**yk**ř** P. Oyc**ř** mego piř**ř**négo tu p**ř**zył**ř**żyć. T**ę** řł-

23: wá tedy iego były, y fą tak nápiánè.

24: W ięzyku/ powiáda/ Słowiánfkim/ ten dźwięk ca/

25: fcha/ fca/ brzmi naiwięcéy. Przeto v Bulgarow w o-

strona: F3v

1: biecadle połofchone fą te literi/ и, ш, ш. to ieft/ ca/

2: fcha/ fca. Oto ff w nałchym piśmie podle c. pośpoliczie

3: kładą z. literę literze c. przecywną/ bo z. letera/ ieft lite-

4: ra dupla ftych dwóch liter flofchona f.d. a coś to zač

5: bęndzie/ gdy miałto ćemv/ połofchys/ czemu? refołwvy-

6: fche iedno to/ bęndzie nieme słowo nierozumne takie/

7: cfdemu: głupie to słowo ieft przeto nygdi po c. nietrze

8: ba kłać z. alie łamo c. ławfche niech łtoy/ przed voca-

9: liśsem zwałca. Takí che tyśpoft S/ nygdi niekłać

10: Z/ bo to /Z/ kazy Polką mowę/ y trudne cytanie pol-

11: fkie ćyńi. Patrząyćie na tym słowie/ wálza myłóc. rof-

12: dzielcie tę literę/ patrząyćie co za słowo bęndzie: wállda

13: pewnie bęndzie. To słowo polkiem słowem nieieft. P rze

14: to miałto te^{go}/ gdzieby fie połofchyc miało po s.z. lepiej

15: połofchic c.h. aby było wálcha/ prośchę/ pyśchę/ etc. Ta-

16: kies syllaba fca/ prawie Słowianfka [!] bęndzie fyllaba/

17: gdy w niey niebęndzie Z. etc. Dan s Svrowyc ix. lu-

18: nij, Anno Dñi. 1564. Tu z téy obferuátiiéy páná

19: Orzechowłkiégo, znáć że wiele ná tym, kto wié róż-

20: ność dźwięku, bądź kréfek, bądź fyllab.

21: Z łtrony owégo słowá, miełce: mym zdániém, le-

22: pieyby było mieyłce, ad differentiam miełzce, w mie-

23: ście od miáltá: á mieyłce od mieyłcá, nie od miełcá,

24: iáko oyćiec od oycá, nie oćiec. W łzákże iáko kto ch-

25: ce. Inłzé accenty álbo krèski, gđzie ich dwie álbo trzy

strona: F4

- 1: po łobie, áby tylko oštátnia była znáczona/ vchodząc
2: krélek wiele, flúży do rzeczy: ále bárziéy mi fie po-
3: doba owo łczodry/ etc. Z łtrony gru łzki y plęśów, tá
4: regułą iest v mnie, ábym fie zówłze deriwátiiéy łto-
5: wá káždègo trzymał: to iest: mówiémy grufłká, nie
6: grufká: ztądże dwie grufłzce: mówiémy plęłác/ plęłá-
7: nié: ztądże plęłćie. Szład, od łzlákowánia: bo łzedł w
8: drógę. Tákcze wysłzéy przez ł/ nie przez /z: bo mówiémy
9: wyłoko, nie wyzoko: nizko zásię przez z/ nie przez ł:
10: bo mówiémy niżéy: ztądże niżłzy/ nie nisłzy.

11: **T.**

- 12: **KOCH.** T iedno: a po /th/ w polłkim ięzyku nic/
13: chyba gđzie Greckie łłwa/ Thetis.

14: **V.**

- 15: **KOCH.** V abo vokaliłz/ abo confonans: kiedi
16: confonans dwoiako łie piłze: napřod prołto/ w radłie/
17: władnie: drugi raz z kréłką/ iako włów rib.
18: **IANV.** Toż y pan Górnicki rozumie. To /w/
19: wzięło łie z Niemieckiego: iedno iuż tężéy v nas idłie/
20: niż v Niemców.

21: **X.**

- 22: **KOCH.** X mało vziwamy: richley miałto nie-
23: go /ks: a iako /s/ troiako/ tak i /ks/ troiako mówiémy.

strona: F4v

- 1: Włzakze mało nielepiéy piłác xiądz/ xini/ axamit/ ni-
2: žli přez ks. kłzikać/ to lepiéy tak iako łię tu napiłáło/
3: abo znak iaki dáć/ iako i infłzim.
4: **IANV.** Iełli kłzykác, dobrze łtoi, tedy y ksiądz y
5: księni/ etc. bo iáko /łz/ miáłzo brzmi: y to lámo/ á nie/
6: k/ czyni, że łie włáfnie k /y łz/ wymiawia: ták téż y z

- 7: kréską cienkie ś **vcz**ynić może/ iáko tu kśiśni/ etć. y
8: mym zdániém nie źle. Toż y pan Górnicki rozumieć
9: iáko niżej ftoi. W**l**zákże y to máła: kłásć sie może
10: **indifferenter**.

11: **Y.**

- 12: **KOCH.** Y/ nie iest dwoie /i/ iako w **l**zkołach zle
13: zwać **vcz**ą/ ale **yp**fylon greckie. o iego naturę na koń
14: cu powiem.
15: **IANV.** To **y**psylon/ iáko **po**chodźi od /v/ Greckie-
16: go/ tákby też kłásć sie nie miało równo z literą /i: Ie
17: dno że to iuż **w**elźło w **zw**yczay: tedy iuż tępym i/
18: **bydź** musi. Niéma **l**z bowiem litery żadnéy, któraby
19: bliżej do i/ **pr**zytępowałá/ iáko to /y/ w Polłkim mó-
20: wię: Wyiáw**l**zyby kto miałto téy litery /y/ vżywać
21: **ch**ciał długiego /j/ coby też nie názbyt od **r**zeczy. Ie-
22: dno że to ište j długie/ iuż ma swoię włańność iáko **cō-**
23: **l**onans, **ad differentiam** vokali**l**zá/ o którym sie wys-
24: **l**zéry **pr**zy literze i powiedźiało: tedy iuż lepiéy vżywać

strona: **G**

- 1: litery téy, y. Ale y to wie **d**zić trzebá, że tá literá
2: **yp**fylon, **z**áltępuie dwoie mieyćcá w Polłkim: **Nap**rzód
3: **tám**, **gd**zie **w**lzytćkie **l**łowá tępo idą: iáko tu/ gruby
4: lud/ **ad differentiam** grubi ludzie: g **d**zie to **l**owo gru-
5: by, przez **yp**fylon/ tępo **id**zie: grubi **z**ásię, przez /i/ **ci**ę-
6: niéy/ Ná drugim **z**ás mieyćcu, odmienia iuż **ná**tu-
7: rę swoię w diphtong: y iuż nie **id**zie tępo **l**ámo z siebie,
8: **á**le literá druga, która **id**zie przed nią, **ci**ągnie iá **z**á
9: **l**obą, iáko tu, **day**, **niechay**, **móy**, **twóy**, **meus**, **tuus**;
10: **ad differentiam** moi, twoi, **mei**, **tui**, **&c.** **gd**zie voka-
11: **l**il**l**z **w**láfny. Tegó**z** **yp**fylon vżywáią też **F**ráncuzo-

12: wie, ále inák^{sz}ym nie tym dźwiękiem. Niemcy coś

13: bliżéy nas, ále ^{pr}zedsię więcéy w diphtongu niż

14: ináč^zéy.

15: **Z.**

16: **KOCH.** Z troie: pirw^{sz}é iako to zamek: drugie

17: z kré^{sk}ą na wirz^{ch}u/ iako tu mrožno: třecié z kré^{sk}ą

18: pżez pól/ iáko tu ziweś. Z/ kiedi iełt ^{pr}ępołitio, nie

19: łączic go z słowem/ ale ie różno kłaśc/ iako/ z izby.

20: **IANV.** Trzeciégo Zed z kré^{sk}ą ^{pr}zez pól, trudno po

21: tē cz^{as}y w druku vzywác było. Niemiecki bowiém

22: káráktér, którègołmy po tē cz^{as}y z^{aw}łze w Polłkim

23: ięzyku vzywáli, ma fwą włáfną literę táką, z/ którè

24: kréłki ^{pr}zez pól ciérpiec nie mogło. Ale miáłto tēy

G

strona: Gv

1: kréłki ^{pr}zez pól, vzywano punktu nád zed tak, ż/ y

2: nie od rzeczy. Y g ^dzieby tákich káráktérów Niemie-

3: ckich Polłczyzná z^{aw}łze vzywác miáłá, żadnymby

4: łpołobem inák^{sz}è zed bydź nie mogło: różnè bowiém

5: litery w iednéy náturze y w iednym słowie kłaśc, bár-

6: żiéyby ^{sz}peciół. Wyiáw ^{sz}yby w in^{sz}éy Polłczyznie

7: ná kł^{sz}tałt liter łácińłkich, iáko iełt tá literá teráz-

8: niey^{sz}ła nowa odemnie wyłtáwiona, tábmy iuz łáčno

9: bydź mogło, y cudniéy łtáło. Iáko bowiém rozmáitè

10: łpołoby káráktérów łą, ták tēż rozmáitość liter y

11: włáfnóść łwoię máią: Iednym tákowè /z/ łłuzy lepiéy

12: niz drugim, drugim zás inák^{sz}è. Otóz vzywáiąc liter

13: Niemieckich, tá literá łtára zółtác muśi, ták ż: ále

14: do nowéy Polłczyzny álbo do káráktérów in^{sz}ych in-

15: łze tēż bydź muśi. Mnie fie to ż/ náikł^{sz}tałtniey^{sz}è zda,

16: álbo tákie /z/ drugim niewiém iáko.

17: **KOCH. PRZESTROGA okolo tych liter.**

18: i/ y/ b c dz l m n p s z.

19: **T**Y dwie piwrfze literę/ małą famy między sobą ró-

20: zność maia z p̄yrodzenia: ale między infzimi literami/

21: iako my Polacy d̄ziś piſzem/ wielką odmianę czynią. a

22: zwłáczza między temi/ które fá wyffzéry napifané/ (a

23: mianowicie które się kolwiek na dwoię abo na troie

strona: G2

1: d̄ziela/ mówię *ex confonantibus*. Bo kiedi p̄red nimi

2: ida/ odmieniaia fye kazda w fwą naturę/ ze inaczéy

3: b̄mieć muſzą kiedi po którym /y/ id̄zie/ a inaczéy kie-

4: dy proſté i: iako to na tim mieſcu/ kiedi r̄ekę/ baby/ to

5: ieſt/ ſtaré zony/ a babi/ co po łácinie *obſtetricatur*: iuz

6: tu inaczéy b b̄mi/ a inaczéy tam: bo nap̄ród ieſt b/

7: włáfné Łácińſkie/ a tu ieſt owo co kréłkę miéwa nad

8: sobą/ którego tez i Łáćinnicy nieinaczéy vzywaią/

9: ieno iako i my/ kiedi po nim id̄zie ten vokaliſz i/ iako w

10: tim ſłowie/ *bilis, tibi*. A to/ co mówię o téy literę /b/

11: tóz ſłuzi tim wſzitkim wysſzéry napifanym/ które się

12: na dwoie/ abo ná troie d̄ziela. Kiedibyſmy tedi wła-

13: ſną różnicę między b/ a b̄/ obaczili/ takze i między c/ a

14: ć: s/ a /s̄/ etc. tediby w téy miere niepot̄rzeba było téy li-

15: teri y: Ale ra czéy nizby tak wiele tich znaków było/

16: niechay po iednym b/ iedno i/ chod̄zi/ a po drugim y: bo

17: iednak téy różnice niémaſz w zadnych infzich vokali-

18: ſzach/ chyba w tich/ a gdi ſie na końcu téz trafi: iako

19: ſkub̄/ łup̄/ etc. abo w poyf̄rodku/ iako poſwiátné/ kto-

20: kolwiek. Gd̄zie tedi po c/ abo po s/ abo po z/ id̄zie ta

- 21: litera i/ tam iuz nie trzeba królki żadney na nie kłaść:
22: bo ta ifta królka/ kto sie dobre przypatry/ nic infzého nie
23: znacz ieno to ifté i: które gdi się napifze podle niego/
24: iuz go na wirch kłaść niebędzie trzeba: iako w téy mie-
25: ę/ ani na b/ ani na l/ kładą/ gdi po nich idzie i: iako

strona: G2v

- 1: tu/ biedny/ leniwy/ piefczony/ etc.
2: Dla skromnieyfzého pifma wedle tich liter cz d dz
3: r t z. kiedi się trafi pifać i/ abo y/ raczény to małe i:
4: chybaby się komu inaczény zdało: rim abo rym/ wfzit-
5: ko za iedno: dim abo dym takze: wfakze iakom po-
6: wiedział dla skromnieyßého pifania wolę to ifté/ i.
7: **IANV**. Ná to iest regulká v mnie, że po c/ cz/ ł/ dz/
8: dż/ rz/ fz/ ź/ nigdy nie idzie profte i/ iedno tepè y.
9: Takze po ć/ dź/ l/ ś/ ź/ nie idzie tepè y/ iedno zgoła pro
10: ftè i: Ná przykład.

11: **Naprzód z ftrony, y.**

- 12: c. miłuiący, rymuiący, broniący, pogląđaiący,
13: pátzraíący.
14: cz/ moczy, oczy, léczy, liczy.
15: dz/ między bogátémi w nędzy.
16: dż/ zieżdźaią sie pánowie.
17: ł/ łyfká, łyfká, łystá.
18: rz/ weyźrzy, przeyźrzy, przyyźrzy, doyźrzy.
19: fz/ ftyfzy vfzyna, dyfzy w rofkofzy.
20: ź/ żywotá lżywego, záżywiefz z želżywością, etc.

21: **Z ftrony i.**

- 22: ć/ ciało ciérpi ciężar ciemności.
23: dź/ będzie dźiśia ludźie fadził

strona: G3

1: l/ liźki łyvkáli po woli.

2: ś/ śiedzi dźiśia zaniešiony w śiedliłku.

3: ź/ ziemiá ziębi źimie.

4: **KOCH.** Piźą téz niektóri tē panie hę dominę,

5: abo ty panie: ia to poślednie wołę/ ale zeby śie pęś

6: ypŕyfon piŕało iako tu łtoi/ a ti/ po łacinnie tu, pęś i/

7: dla różnice tilko wykładu/ boć oboie iednáko bęmi.

8: **IANV.** Ia kładę zawŕze tē panié, hæ dominæ,

9: á ty panié, tu domine. Y to łowo tē pęzez è z kręfką,

10: iełt zawŕze v mnie numerus pluralis, á ty ŕingularis.

11: Włzakże quifque abundat fuo ŕenfu.

12: **KOCH.** Kazdē cudzoziemłkié łwoiá orthogra-

13: phią/ iáko Greckié Grecką/ Łacińłkié Łacińłką/ etć.

14: grafika

15: OBIECADŁO WEDLE ORTHOGRA-

16: phiiéy Pána Kochánowłkiégo ták idzie.

17: A a á ą b b̂ c ĉ cz d d̂ d̂ d̂ d̂ z é è ę f g h ch i j k l l̂ m m̂ n n̂ o

18: ò p p̂ q r r̂ ś ŝ ł t v w ŵ x y z ẑ z.

19: grafika

strona: G3v

1: OBIECADŁO ZAS Y ORTHO-

2: gráphia wedle Ie^o M. Pána Górnickiégo

3: ták idzie.

4: A a á ą b b̂ c ĉ cc d d̂ dz d̂ e e- ę f g ĝ h ch i k l ll m m̂ n n̂

5: o uo p p̂ q r r̂ s ŝ ł ł,ł t v v̂ w ŵ x y z ẑ zz.

6: Znáł tęñ /^^/ literą nie iełt/ ále kázzde-i literę nád

7: ktorą łtoi/ tęñ d̂więł/ i/ pęřdáię. A mym zdánięm

8: lepłłfy to znáł/ nizz kropki/ boi znáccnieiłly iełt/ i kro-

9: pek ná co ine-go tęřbá/ iáko nizze-i powięm.

11: a á ą e e- ę i y o uo v.

12: Tá literá /y/ z áwdy **vocalis** ielt/ ále /i/ **confonans**

13: ccáfem.

14: Příkladý ná **vocales.**

15: a Chwally z vlt díatek dokonalleś.

16: Iam wollall byś mie wyslluchall bozze.

17: á Wyniośllá śie wielmozznośc twoiá nád niebiofá.

18: ą Sąm będie fádill okrąg źiemię.

19: e Niechzze w tobie vfáią.

20: e- Přeđiwne- vccyń millośierdie- twoie-.

21: ę Duffę moię wyrwi od złośniká.

strona: G4

1: i Mowi pań/ ia Buog twoi.

2: y Wybaś bozze od pokufy.

3: o Głlofem moięm wollallęm do páná.

4: uo Buog ktory mie pępáfall śilla.

5: Wuodz moi/ i znáiomý moi.

6: Vprouoffony Troiánfkięm prochem Meryon.

7: v Návka twa lámá mie návccy.

8: Příkladý ná **Confonantes.**

9: b Buog ftánałl w bogów zboę.

10: b Wyguś wśfytkie/ ktoę trapią duffę moię.

11: c PRAWICÁ twa pęytulilla mie kłobie.

12: Owce/ wollly/ podęucilleś pod nogi iego.

13: c Návroc nas pánie.

14: Oświec Bozze moi cięmności moie-.

15: cc Acc ia ieltem robaccek nie cllowiek.

16: d Wnidę do domv twe-go pochwalię cie.

17: d dźwięk gich rozśfedll śie po wśfytkie-i źiemi.

18: Bąd mi bogięm obrońcá.

- 19: dz Cudzy synowie zástáreli się.
- 20: Wuodz moi/ i znáiomý moi.
- 21: đ đđá w kropiách rozrádvie się pllodna.
- 22: f Ofiárvićie ofiárę spráwiedliwoścí.
- 23: g Bllogosllaw duřfo moiá páná.
- 24: ĝ Angóllom řwym poruccęńtwo dall o tobie.
- strona: G4v
- 1: h Pohánbięni niech będą nieprýiáćiele.
- 2: Hánbá bohátýrřkie- dzieci.
- 3: ch Abych sllyřfall glllos chwally á wypowiedall.
- 4: k Zátkána ieřt pářfccęká tych który niepráwoścí
- 5: mowili.
- 6: l Chwal duřfo moiá páná.
- 7: Nieprýiáćielie moi duřfę moię obtoccyli.
- 8: ll Zbáwill mie zze mie chciałl.
- 9: m W mnořtwie mocy twoie-i/ řkllamáią tobie nie-
- 10: prýiáćiele twoi.
- 11: m̂ Oznaim̂ panv druogę twoię.
- 12: Odyń odę mnie plagi/ á karánia řwoie-.
- 13: n Náwroć nas Bozze nářř.
- 14: n̂ Kaźń twoiá popráwillá mie do końcá.
- 15: p Přeřslismy přez ogień/ i přez wodę.
- 16: p̂ Odkup̂ nas dla imięnia tve-go.
- 17: q My niewzzywamy Polacy/ chybáby kto Mořquę
- 18: ták chciałl piřác.
- 19: r Ktory pokrapiařř gory s řwoie-i wyřokoścí.
- 20: ř řekll pąn do páná me-go.
- 21: řekll nie mądry w řercu řwoim.
- 22: s Wyslluchay pánie glllos wollánia me-go.
- 23: ř Dalleř mi obronę zbáwięnia tve-go.

24: Spuŝci ŝidllá nád gŕeffniki.

25: Íf Ivff wefflly wody áff do duffe moie-i.

strona: H

1: Zgŕeffyliŝmy ŝpollu z oicy náŝfymi.

2: t Tego tllocy á tllumi/ á tego wyoŝi.

3: w Wykŕykaycie z wefelem bogu wffelka ŝiemiá.

4: w Vzrow pánie duffę moię.

5: Zbaw mie práwicą twoią.

6: x Chočia tei litery iedni vzywáią/ ná to gdy piŝfą

7: kŝftallt (xtallt) drudzy vzywáią ĝie-i/ gdy

8: piŝfą kŝiádz (xiádz) mnie ŝie to oboie nie po-

9: doba/ ále kŝftallt/ kŝiádz ták ia chcę piŝfć [!] .

10: kto tefchce pŕez x. tedy mu to wolno.

11: z Zesllal ciemnoŝci/ i zácmill.

12: Zesllal sllovo ŝwoie-/ i vzdrowill.

13: ŝ Boiaŝn pánska ŝwięta.

14: Draŝni pŕeciwnik imię twoie- do końcá.

15: ŝŕodllá y ŕe-ki tyŝ pŕerwall.

16: zzzzywie pañ. zŕadaí v mnie dámcí pogány.

17: Będieff ĝie ŕadill w pŕęcie zzeláznym.

18: **App.**

19: **I** Ako w llácinie gdy vocalis podle drugie-i ŝtoi/ á

20: kázzda ma miec offobny ŝwoi dŕwięk/ tedy kropki nád

21: nięmi nákrapiamy/ iáko nád àéra/ i nád inęmi sllo-

22: wy/ ták ŝie i w Polŝccyznie mnie vccynić wiđi. pŕeto

23: gdy mañ nápiŝfć [!] **boi** ŝie Bogá/ tedy tv kropki byđ

24: muŝfą/ by ŝie nie zdállá iedná ŝylábá buoi ŝie Bogá/ to

H

strona: Hv

- 1: ieft **imperatiuus**: ábo teff zâsie (buoi) **nomen**, iáko
- 2: oto tu/ buoi **âsie** ftall wielki w tẽm borv. Y ták ia dla
- 3: tych kropek **zze** **gich** tãbá/ ná to com powiediall/ po-
- 4: **llozzyllem** znák oto tẽn /[^]/ który znák /i/ niewyrázzo-
- 5: **ne-** znáccy nád literámi/ co **gic-confonantes** zowá/ gđie
- 6: tego potrzebá/ ázz kto naidie co lepffe-go. Aby **âsie** zá
- 7: **âsie** dwoie **ff** nie zdállo zâwdy /ffa/ iáko oto w tym
- 8: í fech **âsie** tẽn **řemiẽ**/ ábo í ftářall **âsie** tẽn **ccllowiek**: te-
- 9: dy pãdielẽnie- **miẽdzy** dwiẽmá í,í mvsi byđ ná **kfftallt**
- 10: **virgvllki**/ ták **zze** **teff** **miẽdzy** dwiẽmá z,z/ i **miẽdzy** dwie-
- 11: má l,l i inẽmi/ gđie niefpolny iednáki **đwiẽk** **mieć** [!]
- 12: máiá.
- 13: **Item**, Dla tegom to ř **niezwykll-** **vccynill**/ **izz** r/ á
- 14: z/ nie zâwdy pořpollv **in vocalem** **wchodzã**/ iáko oto
- 15: tv rzall koň/ **rzzyřko**/ bo tv /r/ ofobno řwoi ma
- 16: **đwiẽk**/ á z fámo **ad vocalem** idie: wiẽnc iáko pier-
- 17: **we-i** piřano/ nie byllo znác/ gđie r/ od z/ oddielic/ á
- 18: gđie **nie-**. A teraz **ivzz** gdy ř/ **tákie-** bẽđie/ to **âsie** **iuzz** zná
- 19: **ccy**/ **izz** r/ á z/ ípólnie idã **ad vocalem**, iáko oto tv řę-
- 20: **miẽ**/ řymiánin.
- 21: **Item**, Iáko **vzzywam** dwoie **ff** dwoie **zz** ná tẽpe- ře-
- 22: **ccenie-**/ ták **mie** **âsie** **teff** dwoie **ll** tẽpe- wiđi/ którego **teff**
- 23: dwoie **ll**/ i Ccechowie tym **kfftalltem** **vzzywáiã**.
- 24: Nie ieftem niewiádom tego/ **izz** poniewazz **kázzda**
- 25: **confonans**, nád którã znák tẽn /[^]/ ftõi/ wazzy to co

strona: H2

- 1: ieft/ i ktẽmu literę /i/ ták **izz** niepotřebáby podle **nie-i**
- 2: piřac /i/ iáko oto w tym/ **chřamie**/ ábo **điallo** **âsie** ták:
- 3: ále mogllby prořto piřac **chřamẽ**/ ábo **đallo** **âsie** ták/ á
- 4: ták. Iedno poki **âsie** nie pãzwyccáiã **ludie**/ **silnaby** o-

- 5: myllká byđ mogllá/ boby drvgi ccytall/ gđie iest đallo
6: ŝię/ dállo ŝię/ gdyff i to/ i owo dáie mieŝce wyrozumie-
7: niv. A ták mnie zdállo ŝie ták znienagllá wpráwić
8: pierwe-i luđie w to obiecádllo/ á potym kiedy ŝie wprá-
9: wią/ to dopiro w tę cčas to /i/ ođiáć gięm bęđie
10: mogll/ i bęđiem piŝać proŝto chramę: Đallo ŝię tego
11: á tego rok v/ etc. A nayđieli kto Orthogrąphią
12: liepfŝą/ i krótfŝą/ i llátwie-iŝŝą do wyrozvmięnia/ tedy
13: ia ŝwe-i ođŝtąpię.
14: **IANV.** Krom tych liter nowych w Orthogrąphi-
15: iéy Ie^{go} M. Páná Górnickiego, ácz inŝzych więcéy O-
16: biecadł było, ále iż do druku zyŝdźby ŝie trudno mo-
17: gły, przeto ŝie tē tylko położyły, które droźnieyŝzé by-
18: ły, á do druku zyŝdź ŝie mogły.

19: **PSALMOW KILKA SŁOWIENSKICH/**

20: **obiecádem Ie^{go} M. Páná Górnickiego**

21: **piŝánych.**

22: **Beatus vir. Pfalm. I.**

- 23: **B**llazzen mvzz/ izze nie ide ná sowied niecceŝtiwych/ i ná

strona: H2v

- 1: pvt y hressnych ne ŝtá/ i ná ŝiedaliŝŝcy hvbitel ne siede/
2: No wo zakoni hospodni wolia ieho/ i wo zakoni ieho
3: po vccyt ŝia deň/ i noŝŝc/ i bvdet iáko drewo sazzeno
4: pry ischodiŝŝcych wod/ izze pllod swoi dast wo wremia
5: swoie-/ i list ieho ne odpadet^/ i wŝiailika aŝŝce two-
6: ryt vŝpieiet. Ne táko nie cceŝtywyi/ ne táko/ No iáko
7: prach iehozze wozmetaiet wietr od licá zemli. Seho-
8: rády nie woskresnvt necceŝtywyi ná Svd/ ni hressnicy
9: w oŝwiet práwiednych. Iáko ŝowieŝt hospod pvt prá

10: wiednych/ i pvt necestywych pohybriet.

11: **Quare fremuerunt gentes. Pfalm. 2.**

12: Oskviv ffatassa ŝia iazycy/ i lvdyie po vccyssá

13: ŝiá tccetnym. Pred stassa Caryie/ zemsty/ i kniaz y

14: łobrassa ŝia wo kype ná hospodá i ná chrystá ieho.

15: Rastorhniem vzy ich/ i otwierzem ot nás iho ich. zzy-

16: wyi ná niebiesech poŝmieiet ŝia im/ i hospod porvha-

17: iet ŝia im. Tohdá wozhllaholet knim hniewom fwo-

18: im/ i iarostyiv swojeiv smvtyt^ ich/ azzze postawlen

19: iesm Car od nieho nad Syonom horv swiatviv ieho.

20: Wozwessccáia powelenie hospodne. Hospod reccet

21: ko mne. Syn moi ieŝi ty/ i az dnes rodych tia/ prosy

22: ot mene dam ty iazyki doŝtoiányie twoie/ i oderzzzanié

23: twoie konca zemli. Vpase ssy ia paliceiv zzelezn-

strona: H3

1: iv/ iáko łosvd skvdelniccá sokrvssyss y ia. Nine Ca-

2: ryie rázvmiete nákázyte ŝiá wŝi svdiasscei ziemli

3: rabotaite hospodewi fostrachom/ i rádvite ŝia ięmv

4: sotrepetom. Pryimete nákazanié/ danekohda pro-

5: hniewaiet ŝia hospod/ i pohibnete ot pvtvy prawedna-

6: ho. iehda wozhoryt lia woskore iarost^ ieho/ bllazze-

7: ni wŝi náđieievsscei ŝia naň.

8: **Domine quàm multiplicati funt. Pfal. 3.**

9: Ospody fłtoŝiá vmnozyfłta stvzzáiuussce-i mi/ mno

10: zi wostáivt^ ná miá/ i mnozi hllaholvt^ dvssy moie-i/

11: niest spasięnia ięmv o boze ieho. Tyzze hospodi za-

12: stvpnik moi ieŝi/ sllawa moiá/ woznoŝia hllawv mo-

13: iv. Hllasom moim ko hospodv wozwach/ i vslllyssá

14: miá ot hory ŝwiatyia swojeia. az vsnych/ i spach wo-

15: stách/ iáko hospod zastvpit mia. nie vboivšía ot tiem

16: livdii nápádávsscych okrest na mia/ voskresni ho-

17: spodi/ spasi mia bozze moi: iáko ty porazi všia wra-

18: zzdivssccaíá mne w svie/ zuby hressnikom sokrvssill

19: ieři. Hospodne iest spašenie/ i na lvdech twoich bla-

20: hosllowienie- twoie-.

21: grafika

strona: H3v

1: IANVSZOWSKI.

2: OBIECADŁO WEDLE MEY ORTHO-

3: gráphiiéy ták idzie.

4: A a á ą b b́ c ć cz d dzdźdz e é è ę f g h ch i j k l ł m n ń

5: o ó ò p ṕ q r rz ł s ś łz t u v w ẃ x y z ź ż.

6: Albo zdáli fie niektóre litery odmięnić, więc ták:

7: ę ć ą ą́ ą́ ą́ r ŕ s z.

8: ná mieyfce czdzdźdzrřz ł ż.

9: DERIWACIE.

10: Przy tych Orthogrąphiách zdało fie nie od rzeczy

11: położyć kilká deriwáciy, áby fie tym łączniéy obaczyć

12: mogło, iáko które słowo piąć, to iest, áby w pińaniu

13: záfwe było baczenie ná primitium onégo słowá.

14: Cudzè przygody. Ztądze, cudzemi przygodámi, cu-

15: dzemi spráwami, przez è nie przez ypsylon. Ale kiedy

16: rzekę Cudzy ludzie: tedy też iuż cudzym ludziom, cu-

17: dzym spráwam, etc.

18: Miłosierny człowiek: miłosierni ludzie: z tądże

19: miłosiernymi bądźcie. Ale kiedy rzekę miłosiernè v-

20: czynki: tedy też miłosiernemi vczynkámami, etc.

21: Oczyszczenie, nie oczyszczenie: oczyścić, nie oczy-

22: łczyć.

strona: H4

- 1: Obłudny **cz**łowiek, obłudni lud**ź**ie: z tądże, z obłu-
- 2: dnymi **ł**prawy nie mieć. Ale zaś obłudnè my**ś**li, obłu-
- 3: dnèmi my**ś**łami.
- 4: Pewny, widomy, prawd**ź**iwý świadek: ztądże pe-
- 5: wnymi, widomymi, prawd**ź**iwymi świadk**ą**mi: Ale
- 6: gdy rzekę pewnè, widomè, prawd**ź**iwè rzec**z**y, etc. te-
- 7: dy t**ę**ż b**ę**d**ź**ie pewnèmi, widomèmi, prawd**ź**iwèmi r**z**e-
- 8: **cz**ám**ą**, etc.
- 9: Szlad nie ślad: n**á**ł**z**ładow**á**ni**é**, prz**é**ł**z**ładow**á**ni**é**,
- 10: prz**é**ł**z**ł**á**kw**á**ni**é**, etc. Bo nie mówiemy śiedł, ale
- 11: **ł**zedł, po**ł**zedł, od **ł**z**ć**ia.
- 12: Szł**á**ch**ć**ic, nie śł**á**ch**ć**ic: z Niemieckiego bowi**é**m
- 13: id**ź**ie/ **von der Schlacht**/ od boiu.
- 14: Tud**ź**ie**ź**, to i**é**st, ktemu: **ad differentiam** tud**ź**ie**ź**,
15: to i**é**st z**á**r**á**zem, w t**é**ł**z** tropy.
- 16: Zi**á**ł mi**ę** łtr**á**ch: **á** zd**é**ymi to z łtołu, etc. rózn**é** ło-
- 17: bie.
- 18: Z tych przyk**ł**ádów wiele in**ł**z**z**ych, **á**lbo r**á**cz**é**y w**ł**z**z**-
- 19: tki**é**, ko**ż**d**z**y b**á**cz**z**ny ł**á**cno po**á**ć mo**ż**e.
- 20: Przy **cz**ym y to prz**z**ypomnie**ć** mu**ł**z**ę**, że łłow**á** on**é**go
- 21: ł**á**cz**z**yc**ć** źle w**z**ywamy: bierzemy i**e** bowi**é**m z**á** z**ł**ácz**á**ni**é**,
- 22: co by**đ**z nie mo**ż**e. Słowo to bowi**é**m, ł**á**cz**z**yc**ć**, id**ź**ie nie
- 23: od z**ł**ácz**á**ni**á**, **á**le od roz**ł**ácz**á**ni**á**, **á**lbo r**á** cz**é**y od ł**ę**-
- 24: k**ł**z**é**y: Zt**á**đ**z**e ł**ę**cz**z**yc**ć**: Nie ł**ę**cz łt**á**đ**ł**: i**á**koby rzekł,
25: nie roz**ł**ácz**z**ay go. N**á** mie**ł**sc**é** t**é**dy ł**á**cz**z**yc**ć**, ma by**đ**z

strona: H4v

- 1: z**ł**ácz**z**yc**ć**: to /z/ z**ł**ácz**z**a, **á** bez niego roz**ł**ácz**z**a; to i**é**st
- 2: ł**á**cz**z**y i**e**dno od drug**í**égo.
- 3: **Koniec.**

4: grafika